

Kerstboek

Het licht schijnt overal

Uitgeverij Ploegsma Amsterdam

Kerstboek

Het licht schijnt overal

met bijdragen van
H. Th. de Booy
D. A. Cramer-Schaap
Liesbeth Dieleman
C. N. Graaff
Maja van Heemstra
Anneke Jagtenberg
Gera Jansma
Wijnie Schouten
Harm van Veen
C. Wilkeshuis

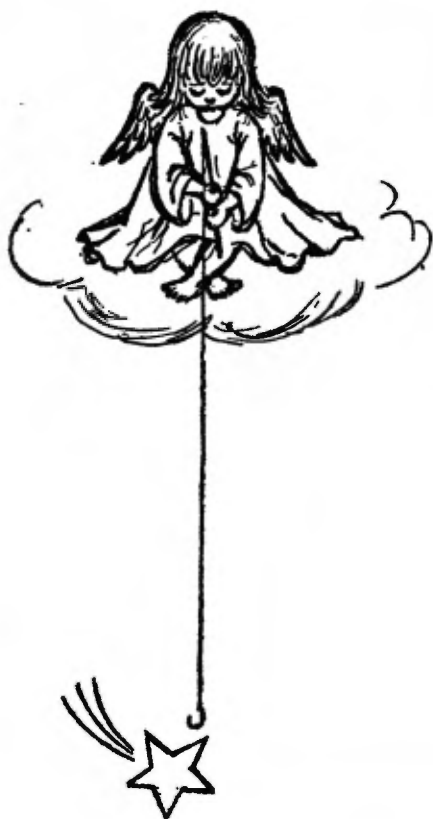
omslag en illustraties van
Jetty Krever

Uitgeverij Ploegsma Amsterdam-mcmlxviii

Hier is ons kerstboek - voor de achttiende keer. Evenals vorige jaren zijn de verhalen, spelletjes, knutselwerkjes, puzzels en opgaven bestemd voor verschillende leeftijdsgroepen: van 6 tot 8, van 8 tot 11 en van 11 jaar en ouder. Zoals ieder jaar ligt ook nu weer een groot aantal boeken klaar voor jongens en meisjes die mooi werk en goede oplossingen inzenden.

Vele illustraties zijn weer uitgevoerd in twee kleuren.

'Het licht schijnt overal' zal, zoals altijd, welkom zijn bij allen die Kerstmis willen vieren: thuis, in de kerk - en op school, zondagsschool of club.

Het ezeltje *Ibrahim D. A. Cramer-Schaap* - 8-11 jaar

Een echte kerstengel *Liesbeth Dieleman* - 6-8 jaar

De vogels *C. Wilkeshuis* - 8-11 jaar

Het kerstontbijt *Gera Jansma* - 8-11 jaar

Een mooier kerstspel *Maja van Heemstra* - 8-11 jaar

Het geheim van de monnik *C. N. Graaff* - 11 jaar en ouder

De verdwenen kerstboom *Anneke Jagtenberg* - 11 jaar en ouder

Hedda's eerste zeereis *H. Th. de Booy* - 11 jaar en ouder

Spelletjes in de kerstvakantie *Wijnie Schouten*

Zelf aan het werk *D. A. Cramer-Schaap* en *Harm van Veen*

Meer boeken voor Kerstmis

Het ezeltje Ibrahim

*naar aanleiding van een relief in de kathedraal te Autun,
voorstellende Jozef met de ezel (zandsteen).*

„Hoe is het mogelijk,” dacht Ebal, „dat ik een week geleden nog op geen stukken na wist wat hier allemaal gebeuren zou?”

Hij lag languit in het gras en zag het opnieuw voor zich.

Het begon met dat rare bevel van keizer Augustus. Die had bekend laten maken, dat iedereen in het bevolkingsregister moest worden ingeschreven. En dat was dan nog tot daaraan toe, maar daarvoor moest je gaan naar de plaats waar je familie oorspronkelijk vandaan kwam. Wat een volksverhuizing was dát geworden!

Vader had het nog nooit zo druk gehad. De herberg was avond aan avond boordevol geweest met mensen, die naar Bethlehem waren gekomen en 's avonds niet meer terug konden.

Nu, hij had het ook kunnen merken, want natuurlijk had hij moeten helpen. Elke avond laat naar bed! Hij kon nóg zijn ogen haast niet openhouden!

En wat je allemaal niet beleefde! Weer zag hij die twee arme stakkers voor zich, die in het holst van de nacht om onderdak gesmeekt hadden. Vader had hen eerst doorgestuurd: „Alles vol!”, maar toen hij gezien had dat die vrouw een kindje verwachtte, had hij hen op het laatste ogenblik toch nog maar teruggeroepen: „Als je er genoeg mee neemt, moet je maar bij de os en de ezel in de stal slapen,” had hij gezegd. En laat me nu toch dat kind juist die nacht geboren worden!

En ja, dat was nog pas het begin geweest! Zelf had hij, jammer genoeg, niets gezien en niets gehoord. Maar zijn vriend Gersom was het hem al vroeg komen vertellen. Die jongen was herder, net als zijn vader en sliep nacht aan nacht in het veld onder de blote hemel. „Wil je wel geloven, Ebal,” had hij gezegd, „dat ik opeens

engelen uit de hemel zag neerdalen? Echt hoor, geen droom! Eén kwam er zelfs vlak bij me staan en zei tegen me dat we allemaal blij moesten zijn, omdat de Verlosser - je weet wel, waar de mensen nu al eeuwen op wachten - in Bethlehem geboren was. De engel zei zelfs waar we Hem konden vinden: het was een kind in doeken gewonden; en toen we op zoek gingen, waar kwamen we toen terecht? Bij jullie in de stal! Echt waar, daar lag het, net zoals ze gezegd hadden: 'in doeken gewonden en liggende in een kribbe.' "

Eerst had hij, Ebal, het niet eens willen geloven. Gersom had vast gedroomd. Maar toen was moeder met hetzelfde verhaal gekomen - en moeder jokte niet!

„Stel je toch eens voor: de Heiland geboren in onze stal!" had zij gezegd.

Toen was hij toch weer gaan twifelen . . . zo iets kón toch immers niet! „Allemaal onzin," had hij gemompeld. Maar toen was ze echt boos geworden.

„Onzin?" had zij gezegd. „Drie koningen die het kind kwamen begroeten heb ik zelf binnengelaten toen de herders weggingen. En hoe hadden die het kind gevonden? Een ster had hun de weg gewezen. Die is boven ons huis blijven staan; ik heb het met eigen ogen gezien! Noem je dat onzin?"

Toen was hij met moeder meegegaan. En ja hoor, het was wáár. Hij had ook de ster gezien!

Daar hoorde hij vader roepen: „Ebal!" en toen nog eens dringend: „Ebal!"

„Ja, ik kom al!" galmde hij terug en meteen was hij al op de been. Er waren natuurlijk gasten gekomen! Maar toen hij binnenkwam - niets van gasten! Vader en moeder zaten aan de tafel. Ze keken verdrietig. Wat zou er aan de hand zijn?

„Wat is er?" vroeg hij geschrokken.

„Slechte berichten!" begon vader. „Moeder en ik vonden het maar beter het je te vertellen, temeer omdat jij ook mee moet helpen."

„Het gaat over je ezeltje Ibrahim!" vulde moeder snel aan.

„Over Ibrahim?" vroeg Ebal verbaasd. Hij begreep er niets van.

„Nu, luister dan maar," zuchtte vader. „Ik kom net uit het dorp terug en daar heb ik gehoord dat koning Herodes er de lucht van heeft gekregen wat er hier allemaal is gebeurd. Vooral het bezoek van de drie koningen heeft hem de schrik op het lijf gejaagd. 'In Bethlehem een kind geboren, dat voorbestemd is een groot koning te worden . . .' Daar moet hij natuurlijk niets van hebben; de grootste koning, nu en voor altijd, dat is hij toch immers zelf! En hij alleen! En nu heeft hij overal laten bekendmaken, dat alle pasgeboren jongetjes gedood moeten worden! Stel je toch eens voor . . . geen één mag ontsnappen."

Vader zweeg en Ebal keek hem ontsteld aan. „Dus het kindje beneden . . .", begon hij.

„Ssst!" Vader legde zijn vinger op de lippen. „Laat niemand je horen. Je begrijpt dat dit kindje met zijn ouders zo vlug mogelijk hier vandaan moet, vóór het te laat is!"

„Liefst vanavond nog," zei moeder.

„Maar wat heeft Ibrahim daarmee te maken? Ik hoorde vader toch zeggen . . ."

Maar vader legde zijn hand op Ebals arm. „Nu moet je goed opletten," zei hij. „Wij moeten snel handelen, anders kunnen wij het net zo goed laten. Die mensen moeten met het kind, zo vlug en zo ver mogelijk hiervandaan. Hoe komen ze hier weg? Te voet is uitgesloten: veel te langzaam en veel te gevaarlijk. Ik geloof dat er maar één is die ze snel en behouden naar Egypte brengen kan, waar ze veilig zijn - en dat is onze oude Ibrahim. Ik heb toch altijd gezegd, dat hij een ezel met verstand is? Hij begrijpt wat je tegen hem zegt. Dit zal hij ook begrijpen. Ik ga hem nu vertellen

wat er van hem verwacht wordt en mijn kop eraf als het niet in orde komt!"

Ebal zat te springen op zijn stoel: „Hè toe, vader, mag ik ook mee?"

„Om het hem te vertellen?"

„Nee, op de vlucht!"

„Geen sprake van. Twee mensen en een kind, dat is al meer dan genoeg voor een ezel, die hen over de grens moet brengen. Zodra het donker is gaan Jozef en Maria naar het bosje bij de bron en wachten daar tot jij met het kind komt. Ik heb gehoord dat de soldaten pas morgen worden ingezet. Dan moeten ze weg zijn. En laten we hopen dat ze tijdig de karavaan bereiken waarvan we weten dat hij naar Egypte onderweg is."

Ebal zuchtte. Een ogenblik had hij zichzelf al op weg gezien naar het vreemde land. Wat een avontuur zou dat geweest zijn!

„Ik had op Ibrahim willen passen . . .", zei hij kleintjes. Maar vader lachte hem hartelijk uit.

„Die past heus wel op zichzelf!" zei hij. „Het kind aan de ouders brengen is trouwens ook niet zonder gevaar! Ik zou het niemand anders durven opdragen dan jou. Heb ik dat tegen je gezegd, moeder - of niet soms?"

Moeder knikte instemmend en dat troostte Ebal weer een beetje. Ze hadden vertrouwen in hem en daar kwam het toch maar op aan.

„Ik zal maken dat ze het krijgen,“ zei hij. „Daar kunt u op rekenen!“

Dat was dus afgesproken.

En alles kwam in orde. Of er geen vuiltje aan de lucht was, reed Ebal met het kindje naar het olijvenbosje bij de bron, en zonder ezel en kindje kwam hij terug.

„Gelukt!“ zei hij.

Ja, dit was nu wel in orde, maar zo eenvoudig was het toch nog niet! Ibrahim was wel een pracht van een pakezel, maar als rijdier gebruikt te worden, neen, dat had hij nu bepaald niet dikwijls bij de hand gehad. Aan teugels was hij niet gewend, en toen Jozef ze hem aandeed, beviel hem dat maar matig. Bij het minste en geringste rukje bokte hij en sloeg achteruit. Maar toen hij merkte dat ze daardoor niet opschoten - iets wat zijn instinct hem zei dat hóógnodig was - ging het beter. Het smalle pad, dat hem snel bergopwaarts voerde, verloor hij geen ogenblik uit het oog. Ook de met fris water gevulde leren zak en de tas met proviand torste hij gewillig.

Jozef en Maria spraken maar weinig met elkaar. Daarvoor waren zij te bezorgd en te angstig.

Maria keek almaar gespannen naar het kindje op haar schoot en vroeg zich in stilte af, wat er toch van dit kindeke worden zou, dat in zijn korte bestaan al door drie koningen gehuldigd en door één koning met de dood bedreigd was. Het kindje zelf was rustig en keek haar met grote, ernstige ogen aan.

Toen de avond begon te vallen, werd Maria erg onrustig. De herbergier had hen gewaarschuwd, dat zij nog diezelfde dag langs een dorp zouden komen, waar een grenspost was, die tot taak had alle voorbijgangers te ondervragen.

Toen het pad begon te dalen, nam zij inderdaad in de schemering de omtrekken van huizen waar. Zij waarschuwde Jozef en zij kwamen tot het besluit maar rustig door te rijden.

Al spoedig werden zij door een grenswachter aangehouden. Maria trok de mantel, waaronder zij het kind verborgen hield, dichtër om zich heen, lachte de grenswachter vriendelijk toe en Jozef stond hem zonder angst te woord. De grenswachter, die dacht dat hij een koopman was, op terugweg naar huis, liet hen gewoon doorlopen. Jozef en Maria besloten die nacht in de open lucht te kamperen en de volgende dag te proberen zich bij de karavaan aan te sluiten. Er waren verse sporen te zien, terwijl de wind de scherpe reuk van kamelen en bedoeïenen met zich mee voerde. Alles wees er op, dat zij nu in de buurt van de karavaan moesten zijn.

Ibrahim was kennelijk moe, en dit was te begrijpen. Hij was onrustig en sloeg voortdurend met zijn staart om de muskieten te verjagen. Hij droomde die nacht van zijn oude stal, waar Ebal hem altijd vers hooi, fris water en volop haver gaf. Ook miste hij de vertrouwde, rustige aanwezigheid van de os. Toen Jozef Ibrahim in de vroege morgen wilde opladen, weigerde hij een stap te doen. Pas toen de vrouw haar hand op zijn kop legde en hij het kind zag, werd hij rustig.

In de loop van de middag haalde de kleine stoet de karavaan in, die een korte rustpoos hield. Maria voelde zich niet op haar gemak; zij kon de gedachte maar niet van zich afzetten dat de mensen haar met vijandige blikken opnamen. Omdat zij geen kans zag het kind langer te verbergen, gingen de nieuwsgierige vrouwen allerlei vragen stellen. En Maria voelde wel dat de vrouwen door haar ontwijkende antwoorden achterdocht kregen.

Zij was opgelucht toen de vrouwen haar eindelijk met rust lieten, hoewel hun gezichten niet veel goeds voorspelden.

Ook Jozef had de indruk dat zij in dit gezelschap eigenlijk niet thuis hoorden. Daarom besloten zij in de nacht de karavaan in stilte te verlaten, om alleen verder te trekken.

Bijna was door dit besluit alles mis gegaan. In zijn haast om weg te komen liet Jozef Ibrahim de verkeerde weg inslaan. Toen hij zijn vergissing bemerkte, was het al te laat. Ze waren verdwaald, en - wat misschien nog het ergst was - de waterzak was leeg. Het werd hun duidelijk, dat zij in de woestijn terecht waren gekomen. Het

smalle rotspad dat de karavanen gebruikten en waarop zij vertrouwd hadden, waren zij kwijt. Ibrahim zwoegde nu door het mulle zand. Toen na het opkomen van de zon de kou plaats maakte voor verzengende zonnehitte, begon het kind zachtjes te huilen: het had dorst! Maria wist niet anders te doen dan de vochtige stof van de waterzak tegen zijn lipjes te drukken; zelf had zij niets meer om het kind te drinken te geven. Het kindje hield toen op met huilen, maar verder bleef alles hetzelfde.

Zo tobden zij voort, tot Jozef, toen de duisternis inviel, een juichkreet liet horen: hij had hun eigen voetsporen, die bijna waren verwaaid, in het zand teruggevonden. Zij hadden in een kring rondgelopen. Toch durfden zij hun tocht niet nu al te vervolgen; zij zouden tot de volgende dag moeten wachten, en dan vóór alles op zoek gaan naar water. Jozef zette met behulp van een paar meegebrachte stokken en wat doeken van het kind een soort tentje op om moeder en kind tegen de kou van de nacht te beschutten. De kleine familie, waartoe nu ook Ibrahim behoorde, lag dicht tegen elkaar aangedrukt te slapen. Maria hield het kind in haar armen.

De ezel sliep de hele nacht. En toen hij wakker werd voelde hij zich moedig en uitgerust. Hij kwam overeind, scharmaaide met zijn poten door het zand en maakte met zijn tong zijn zwarte lippen vochtig. Almaar keek hij naar het kind, dat bijna onhoorbaar ademde.

Plotseling werd Ibrahim bang. Hij wist welk gevaar hen bedreigde. Voor de soldaten van koning Herodes hoefden zij geen angst meer te hebben. Maar waren zij aan dit gevaar ontkomen alleen om aan een ander ten offer te vallen? Moesten zij vlak bij de grens van dorst omkomen?

Toen de eerste zonnestrallen de zandvlakte verlichtten, probeerden zij op te staan. Maria voelde zich zo zwak, dat zij alleen met hulp van haar man in het zadel kon komen. En intussen draafde Ibrahim nog altijd voort. „Hij zoekt water,“ zei Jozef, die de teugels slap liet hangen, en de ezel de berghelling af volgde. Hij liet zijn ogen over de woestijn dwalen, die tot de horizon reikte.

Ibrahim stak zijn neus in de wind. Toen ging er een schok door hem heen. En hij liep met zó'n vaart de helling af, dat Maria zich aan het zadel moest vastklampen om er niet af te vallen. Daarna sloeg hij een zijpad in en bleef tenslotte staan. Om hem heen zoemde het van de insecten; er moest water in de buurt zijn.

De ezel hijgde; hij had het gevoel of zijn last nooit zo zwaar was geweest. Jozef begreep dat zij hem moesten helpen. Hij nam het kind van zijn vrouw over en volgde de ezel te voet, steunend op zijn stok. Ook hij zag er oud en moe uit. Het was toch al tegen de middag voor zij een karavanserai bereikten; dat is een soort van herberg voor karavanen. Daar konden zij drinkwater krijgen. Ook kokosnoten uit een oase.

Nauwelijks waren zij aan een tafel gaan zitten, of zij hoorden het geluid van hoefslagen die dichterbij kwamen. Paarden kwamen in galop aanrennen, ruiters sprongen van hun rijdieren. Kamelen knielden met hun last, wapens kletterden. Het waren soldaten van Herodes die de grens moesten bewaken.

„Kijk, kijk!” riep een kameeldrijver. „Daar is hij! Ik herken hem aan zijn linker oor, dat is ingescheurd. Hij hoort bij de man en de vrouw met het kleine kind, die zich bij onze karavaan wilden aansluiten.”

Jozef en Maria zagen met één oogopslag dat er geen achterdeur was waardoor zij zouden kunnen ontluchten. Als de soldaten binnenkwamen, moesten zij dadelijk het kind zien. Wat moesten, wat konden zij beginnen?

Ibrahim balkte luid en versperde de deur, zodat de soldaten niet binnen konden komen. Hij schopte zo, dat de soldaten achteruit deinsden, en draafde toen de woestijn in.

„Vlug, vlug, hem achterna! Hij zal ons zeker bij de vluchtelingen brengen! Dat kind moet dood, deze keer ontsnapt hij ons niet.”

Zij sprongen meteen weer te paard en achtervolgden Ibrahim. Niemand dacht meer aan de man de vrouw, en het kleine kind.

Tegen de avond begaven dezen zich met het kind naar een bosje, om zich voor de soldaten te verbergen.

Moe en uit hun humeur keerden die tenslotte terug en Ibrahim brachten zij mee. Die bloedde uit vele wonden.

„Dat ellendige beest heeft ons op een dwaalspoor gebracht, maar wij hebben het hem betaald gezet!” riep een van de soldaten. „Hij haalt de nacht niet!”

Toen niemand meer op hem lette, sleepte Ibrahim zich naar de karavanserai en verstopte zich in een donker hoekje, waar niemand op hem lette.

Het ene uur na het andere verstreek, zonder dat het tot hem doordrong.

Toen het helemaal donker geworden was, voelde hij een hand, die zacht over zijn wonden streek: het was de hand van Maria.

„Ga mee, Ibrahim,” zei ze. „We zijn vlak bij de grens! Jij, en niemand anders dan jij, zult ons naar Egypte brengen.”

Met elkaar beklommen zij de laatste berghelling. Jozef steunde op zijn stok. Hij leidde Ibrahim bij de teugels, maar hij liet die weer los hangen. Maria hield het kind in haar mantel verborgen. En zo gingen zij samen de grens over.

Op een boerderij vonden zij voor Ibrahim een stal, die veel leek op die in Bethlehem. De ezel balkte vrolijk; het stro rook als het stro dat Ebal hem altijd bracht. Rustig viel hij in slaap en toen Jozef de volgende morgen kwam kijken, vond hij hem dood in het stro.

„Hij heeft ons naar Egypte gebracht,” zei Maria. „Hij was trouw; hij is voor het kind gestorven!”

Zij begroeven Ibrahim op het erf van de Egyptische boer.

„Een wonder, dat de ezel die reis nog heeft kunnen maken!” zei deze. „Hij was al zo oud! Hij had niet lang meer te leven!”

Een echte kerstengel

Helemaal achter op de zolder, weggeschoven in een hoekje, staan drie grote dozen. Het zijn maar heel gewone dozen, zo te zien, van vaalbruin karton. In de ene doos zitten lapjes, in de andere babykleertjes, maar in de middelste doos . . . Nou, als je die openmaakt, dan knipper je met je ogen. Je weet niet wat je ziet. Goud, zilver, stralend rood en fonkelend groen! Bovenop ligt een glazen zeepbel, waarin alles wonderlijk weerspiegelt. O, je zou met allebei je handen diep in die doos willen graven en dan al dat moois door je vingers laten glijden. Toch kun je dat beter niet doen. Er zou iets kunnen breken. Want al die ballen, die sterren, die slingers zijn vliedsdun en heel teer en heel licht. Er is een zilveren vogeltje bij; dat weegt zo licht als een veertje. Naast dat vogeltje ligt een engeltje. Maar daar vertel ik straks nog meer over. Nu doen we de doos weer dicht.

Kijk eens naar de ramen . . . Daar staan bloemen op van ijskristal. Als de zon er op schijnt, gaan ze flonkeren. Maar als de zon er te lang op schijnt, gaan ze smelten. Dan druppelen ze als tranen langs het glas naar beneden.

Kijk eens naar buiten . . . Daar is alles wit. De huizen hebben dikke donzige daken gekregen en de schoorstenen hebben witte mutsen opgezet. De kinderen op straat hebben ook mutsen op van kleurige wol, en ze hebben dassen om en warme wanten aan.

Midden op het pleintje staat een vreemde witte meneer. Hij heeft koolzwarte ogen en een wortelneus. Zijn mond is een lange lachende streep. Hij heeft een roestige hoge hoed op, gemaakt van een kachelpijp. Een klein jongetje is ijverig bezig knopen aan de jas van de meneer te zetten.

In het huis met die zolder wonen drie mensen. Een vader, een moeder en een klein meisje. Dat meisje is zeven jaar; ze heeft blonde vlechten en blauwe ogen. Ze heet eigenlijk Henriëtte. Dat is nogal een deftige naam, hè? Maar omdat ze zulke lange dunne benen heeft, wordt ze door haar vader altijd Hertje genoemd. Zo zullen wij haar ook maar noemen.

„Vader, wanneer gaan we de kerstboom versieren?” vroeg Hertje.

„Overmorgen,” zei vader. „Nog twee nachties slapen.”

„Dan pas,” zuchtte Hertje. „Dat duurt nog zo lang.” Fronsend liep ze de kamer uit. Maar opeens klaarde haar gezicht op. Ze liep vlug naar boven, regelrecht naar het hoekje met de drie dozen. Ze deed de middelste doos open en daar haalde ze iets uit. Nee, niet dat vogeltje dat zo licht woog als een veertje, maar het engeltje. Dat was haar eigen engeltje. Vorig jaar van oma gekregen. Ze hadden het samen uitgezocht.

„Hebben engelen ook namen, oma?” had Hertje gevraagd.

„Jazeker kind,” zei oma toen. We zullen jouw engeltje Gabriël noemen.”

„Wat ben je toch mooi, Gabriëltje,” fluisterde Hertje. „Ik was al een beetje vergeten dat je zo prachtig bent . . . met dat mooie golvende haar, die leuke vleugeltjes en het zilveren bazuintje . . . Je hebt al een heel jaar in die donkere doos gelegen, nu mag je met mij mee. Ik zal een mooi plekje voor je zoeken. Maar waar . . .?” Weifelend stond ze met het engeltje in haar hand.

„Hertje!“ riep vader van beneden. „Ga je mee naar de bosvijver, de eendjes voeren?“
„Ja fijn, ik kom zo!“ riep Hertje terug. „Weet je wat Gabriël, ik neem jou ook mee.“
Ze stopte het engeltje in de zak van haar mantel. Een warm wollen holletje voor Gabriël, een erg geheim holletje . . . Niemand mocht er iets van weten. Vader en moeder ook niet. Niemand.

Hertje huppelde al vooruit en even laten waren ze in het bos. De sneeuw knerpte onder hun voeten.

„Het is hier nu zo vreemd,“ zei Hertje peinzend. „Heel anders dan anders. Het is zo stil . . .!“ Ze bleef even staan. „Hoor eens hoe stil het is, vader!“

De bomen stonden roerloos, de grillige takken bedekt met een dikke mollige laag wit. Hertje schudde er even aan en toen gingen ze sneeuwen. En de zon zag er die middag zo geheimzinnig uit. Als een gloeiende oranje ballon hing hij achter de toppen van de bomen. Het was net een betoverd bos.

„Misschien komen we straks de sneeuwkoningin wel tegen,“ zei Hertje.

„Wie weet,“ antwoordde vader.

Bij de eendjes was het helemaal niet stil. Het was er een gesnater van jewelste. De boswachter had een wak in het ijs gekapt en in dat wak troepten alle eenden samen. Toen de zak met brood bijna leeg was, zei vader: „We zullen even om de vijver heen lopen. Misschien zitten er verderop ook nog eendjes en die moeten ook wat hebben!“ Zo nu en dan bleef Hertje even achter en dan haalde ze stiekum het engeltje uit haar zak. Zie je wel hoe mooi het hier is, Gabriël?

Het was al bijna donker toen vader en Hertje thuiskwamen.

„Dat was een fijne wandeling, hè Gabriël?“ Hertje stopte haar hand in haar zak. En

toen . . . toen ontdekte ze iets heel vreselijks. De zak was leeg . . . Gabriël was weg . . . ! Het was al veel te donker om nog te gaan zoeken en ze kon er met niemand over praten, want het was een geheim. Hertje ging die avond heel gedwee naar bed.

„Wat heeft ze toch?” zei moeder. „Ze zag er zo triest uit na die wandeling. Is er iets vervelends gebeurd onderweg?”

„Welnee,” zei vader. „We hebben juist erg fijn gewandeld en we hebben nog sneeuwballen gegoooid. Nee, er is niets gebeurd.”

De volgende morgen werd Hertje wakker met een raar dof gevoel in haar hoofd. Ze had akelig gedroomd, van verloren engeltjes die buiten in het donker lagen te huilen van de kou.

Ik moet Gabriëltje gaan zoeken, dacht ze. Nu direct, voordat er andere mensen in het bos komen. Vlug kleepte ze zich aan, sloop op haar tenen naar beneden en glipte stilletjes de voordeur uit. Ze ging precies dezelfde weg die ze de vorige dag met haar vader had gelopen. De zon kwam op en kleurde de hemel prachtig lichtroze. Maar daar zag Hertje niets van, want ze keek alleen maar naar beneden. Ze liep heel langzaam en ingespannen tuurde ze naar het witte pad. Haar ogen gingen ervan prikken. Als ze hem nou eens nooit meer terug vond? Dan was er met Kerstmis een leeg plekje aan de kerstboom en dan zouden de sterren en de slingers wel denken: „Waar is Gabriël toch?”

De eenden sliepen nog. Ze zaten aan de kant van de vijver met hun kopjes weggedoken in hun veren. Maar toen ze Hertje hoorden aankomen, werden ze wakker. Kwakend kwamen ze aangewaggeld.

„Ik heb geen brood voor jullie,” zei Hertje spijtig. „Daar heb ik niet aan gedacht. Maar ik heb zelf ook nog niet ontbeten, hoor!”

Toen vroeg ze aarzelend: „Hebben . . . hebben jullie Gabriël soms ook gezien?”

„Kwaak, kwaak,” zeiden de eenden, „kwèèèèk, kwèèèèk.”

Nou ja, dat kon van alles betekenen. Hertje haalde haar schouders op en liep zoekend verder langs de vijver. Misschien kwam Gabriël nooit meer terug. Misschien had iemand hem doodgetrapt en lag hij nu kapot en ellendig onder de sneeuw. De tranen sprongen in Hertjes ogen. Ze veegde ze met haar mouw weer af. Het was maar goed dat ze even bleef staan om die tranen af te drogen, anders had ze Gabriël misschien wel nooit meer teruggevonden. Nu zag ze hem opeens liggen, vlak voor haar voeten.

Een heel klein blinkend wezentje. Ze pakte hem voorzichtig op en veegde de sneeuw van zijn vleugeltjes.

„Gabriëltje,” fluisterde ze. „Gabriëltje, wat fijn dat je weer terug bent. Zul je nu nooit meer weggaan? Nu moeten we gauw naar huis, want . . .”

Wat hoorde ze toch? Een zacht klagelijk geluidje. Hertje keek om zich heen en toen ontdekte ze het eendje. Het zat vlakbij op het ijs. Hertje ging er heen en aaide het over zijn kopje. Het eendje liep niet eens weg.

„Wat is er? Heb je honger? Wat zit je hier eigenlijk gek, waarom ben je niet bij je vriendjes? Oh . . . !”

Opeens begon Hertjes hartje te bonzen van schrik. Nu zag ze waarom het eendje niet wegliep. Het zat met zijn pootjes vastgevroren aan het ijs. Het kòn niet meer weg! Wat erg! Hertje pakte hem met allebei haar handen om zijn lijfje en probeerde hem los te maken. Maar hij zat muurvast.

Ik moet hem helpen, anders gaat hij dood, dacht Hertje. Ze beet op haar lippen. Als ze nou iets scherps had, dan kon ze het ijs misschien lossnijden. Met een takje mis-

schien. Maar het takje knapte af op het harde ijs. Met haar handen het ijs laten ontdooien? Dat ging ook niet. Haar handen werden steenkoud en het ijs bleef keihard. Hertje keek wanhopig naar het eendje, dat kouwelijk in elkaar gedoken zat. Hij mag niet doodgaan, dacht ze. Ik zal mijn vest uitdoen en dat over hem heenleggen. En als ik dan met mijn wanten hard over het ijs wrijf smelt het vast wel. Over het bospad kwam een jongetje aanlopen, met een sleetje achter zich aan. Bij de vijver bleef hij verbaasd staan kijken. Hij zag een grote rode, gebreide bobbel op het ijs en een meisje, dat op haar knieën daarnaast zat.

„Wat doe je daar?” riep hij.

„Hij zit vast!” riep Hertje terug. „Kom eens helpen!”

„Zielig zeg,” zei het jongetje. Er kwam een dikke denkrimpel boven zijn neus.

„Als je nou zo doet: hhhhhhhhhhh!, dan komt er stoom uit je mond en stoom is warm,” zei hij geleerd, „en dan gaat het ijs smelten.” Laten we het maar eens proberen.”

„Ik heb een zakmes bij me,” zei hij even later. „Als we nou eens . . .”

Hertje en de jongen zwoegden wat ze konden.

„Ik heb zo’n kou aan mijn handen,” klaagde Hertje.

„Dan moet je ze in je mouw stoppen,” zei de jongen.

„Ik heb een engeltje in mijn zak. Wil je het eens zien?” Hertje haalde Gabriël te voorschijn.

„Leuk ding is dat,” zei het jongetje. Zou-ie echt kunnen vliegen? Ik heb een hardstikke-goeie tractor gekregen van Sinterklaas, met rupsbanden . . .”

„O, kijk eens!” riep Hertje opeens. „Hij heeft een paar stapjes gedaan! Hij is los!” Het eendje ging een eindje verderop weer zitten en keek suffig voor zich uit, met doffe oogjes.

„Hij is natuurlijk een beetje ziek van de kou,” zei Hertje, „we nemen hem mee naar huis; dan mag hij lekker bij de kachel zitten.” Ze pakte hem op. Hij was wel erg zwaar.

„Ga maar op de slee zitten, dan zal ik jullie wel trekken,” zei het jongetje flink. Moeder keek verbaasd, toen Hertje thuiskwam met een vreemd jongetje en een ziek eendje. „Waar ben je al die tijd geweest?” Zij bekeek het eendje nauwkeurig.

„Hij is alleen maar bevangen door de kou,” zei moeder. „Maar hij komt wel bij. Gelukkig dat jullie hem gevonden hebben, anders was hij doodgevroren. Jullie hebben hem gered!”

„Eigenlijk heeft Gabriëltje hem gered,” zei Hertje, want als die er niet geweest was . . .”

Daar begreep moeder natuurlijk eerst niets van. Gabriëltje? Tja, dat was eigenlijk een geheim. Maar Hertje heeft toch maar alles verteld.

„Ja, je hebt gelijk,” zei moeder toen, „Gabriël heeft het eendje gered. Daaraan kun je zien dat hij een echte kerstengel is.”

Toen het Kerstmis was, zwom het eendje weer gezond en wel rond bij de andere eendjes. En de kerstengel had een prachtig plekje bovenin de boom. Zijn vleugels schitterden in het licht van de kaarsen.

De vogels

Er was eens een jongen die Jelle heette, en die Jelle wou zo graag eens een engel zien. Nu ja, ook wel een heleboel engelen tegelijk, maar één vond hij al voldoende. Dan kon hij tenminste geloven dat er engelen bestonden.

Het liep tegen Kerstmis en dan werd er altijd veel over engelen gesproken. Op de zondagsschool vertelde de meester het verhaal van de geboorte van het Kerstkind in Bethlehem. Jelle kende het allang, hij had het al zo vaak gehoord. De herders lagen met hun kudde in de besneeuwde velden en toen was hun ineens een engel verschenen. Volgens de meester werd het middenin de nacht plotseling zo licht, dat de herders zich een ongeluk schrokken. Maar de engel zei hun dat ze niets behoefden te vrezen, en maar dadelijk naar Bethlehem moesten gaan om er het Kind te aanbidden, dat juist in een arme stal was geboren. Het bleef trouwens niet bij die éne engel. Want opeens schoof de hemel als een groot gordijn open, en een hele engelenschaar begon te zingen en muziek te maken op violen en fluiten.

De zondagsschoolmeester vertelde het verhaal zo mooi, dat het net was of hij er zelf bij was geweest, vond Jelle. En je kon goed merken dat de meester vast en zeker in het bestaan van engelen geloofde, net zo zeker als in het bestaan van de kinderen van zijn zondagsschoolklas.

Maar Jelle wist helemaal niet of hij er wel in kon geloven. Hij wilde wel graag, o ja. Want engelen waren vast heel mooi en heel bijzonder. Je zag ze vaak afgebeeld op schilderijen en prenten en kerstkaarten en ze droegen dan lange jurken, hadden meestal een ster in het haar en vlogen als grote vogels op heel brede vleugels. En ze waren altijd goed, want het waren boodschappers van God.

Jelle zou willen dat ze écht bestonden, maar . . . hij had er zelf nog nooit een gezien en hij was ook nooit een mens tegengekomen die wél eens een engel had ontmoet.

Zelfs de oude tante Foekje niet.

Tante Foekje was een zuster van Jelles grootmoeder. Ze had in haar kamer twee grote gravures aan de wand hangen, die in zwarte lijsten waren gevat. Op de ene plaat zag je een engel naar de aarde vliegen, met een baby in de armen; en op de andere stond net zo'n engel, die met een mens naar boven wickte. Onder de ene plaat stond KOMEN, onder de andere GAAN.

Als Jelle bij tante Foekje naar die twee platen stond te kijken, vertelde tante hem telkens opnieuw wat ze voorstelden. Als er een mens geboren werd, kwam zijn ziel uit de hemel, en als hij gestorven was, keerde zijn ziel weer naar de hemel terug.

Maar die engelen, wou Jelle weten. Bestonden die echt?

Ja, daarvan scheen tante wel overtuigd te zijn.

„Maar hebt u er zelf wel eens een gezien, tante?“ hield Jelle aan. Want als er één mens de kans had gehad om in z'n leven een engel te ontmoeten, dan was het stellig tante Foekje, die al ver in de tachtig was. Ze had koningin Wilhelmina en prins Hendrik wel eens gezien en zelfs de oude koningin Emma, de grootmoeder van koningin Juliana.

„Gezien . . .?“ vroeg tante verwonderd. „Nee, dat niet . . .“

„Maar je kunt best in engelen geloven, al heb je ze nooit gezien,” zei ze eenvoudig. En daar kwam Jelle dan niet veel verder mee.

Als Jelle met zijn kameraden over die engelen begon en hun vroeg wat zij ervan dachten, dan waren er altijd wel een paar, die rotsvast in het bestaan van engelen geloofden. Ze hadden er evenmin als tante Foekje ooit eentje gezien, maar dat be-wees niets, vonden ze. De lucht om je heen kon je immers ook niet zien, maar die bestond ook wel degelijk. Moest je maar eens met je hand heen en weer zwaaien, dan voelde je die wel. En als er géén lucht was, zou je gewoon stikken.

Maar er waren ook wel jongens die beweerden dat engelen net zo min bestonden als heksen, feeën en kabouters.

„Heb jij wel eens een echte toverfee of een heks gezien?” vroegen ze. En als Jelle dan moest toegeven dat dit hem nog nooit was overkomen, zeiden ze: „Nou dan!” En daarmee was voor hen de kous af. Engelen bestonden niet.

En toch wou Jelle er dolgraag in geloven.

Als hij er nu maar eens ééntje zag! Een hele hemel vol als met Kerstmis was heus niet nodig. „Lieve God, ik wou zo graag eens een engel zien,” zei hij soms in zichzelf.

Nu wist hij een plekje, dat misschien wel het stilste was van de stad, ja van de hele wereld: de havenkade bij een oude scheepstimmerwerf. Daar kwam bijna nooit een mens en daarom brandden er zelfs geen lantarens 's avonds. Als je er op een heldere winteravond ging staan zag je de sterren aan de lucht steeds duidelijker en de hemel was er zo ontzaglijk groot, dat je er bijna bang voor zou worden. Als er één plaats in de stad was waar ooit een engel naar je toe zou kunnen komen was het dáár, meende Jelle. In de gewone straten, waar je lantarens had en verlichte winkels en een druk verkeer van wandelaars en fietsen en auto's, hoefde je natuurlijk niet op een engel te rekenen. Maar hier, op dit geheimzinnige plekje bij de oude werf, zou het best kunnen gebeuren dat er opeens een engel voor je stond, een grote, lichte mens-vogel, die tegen je fluisterde: „Je wou zo graag een engel zien? Nu, hier ben ik dan. Onze Lieve Heer heeft me naar je toegestuurd.”

Daarom had Jelle op een vorstige novemberavond wel een half uur aan de haven staan wachten. Maar er was geen engel verschenen.

Misschien kwam een engel wel bij je bed. Wat wist je ervan?

Jelle lag 's avonds soms lang wakker. Dan tuurde hij in de donkere kamer. Misschien kwam uit het pikkeduister ineens een engel opdagen, zomaar ergens bij de wasbak bijvoorbeeld, of bij de stoel, waarop zijn kleren lagen.

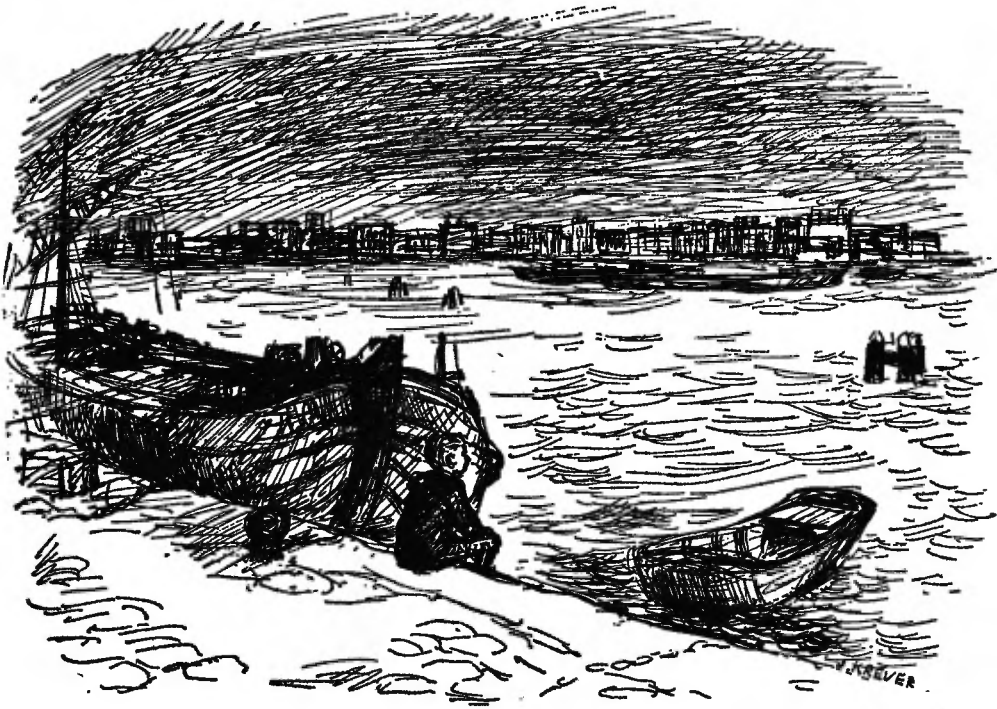
Een engel hoefde natuurlijk niet door een geopende deur of onder een opgeschoven raam naar binnen te komen. Die was vast net zoiets als het maanlicht, dat ook vanzelf in de kamer drong.

Stel je voor dat hij plotseling de engel zag staan, helemaal van blauw licht en doorschijnend, zodat je er dwars doorheen kon kijken. Net een prachtige vogel van zuiver maanlicht. Maar Jelle zou toch wel even schrikken als de engel er echt stond, en haastig onder de dekens kruipen . . .

Maar dat hoefde niet, want de engel kwam weer niet.

En toen zei Jelle: „Lieve Heer, als ik een engel mag zien, doe ik de drie guldens, die ik van mijn zakgeld heb gespaard in een kerstpot van het Leger des Heils.”

Hij had er eigenlijk een autootje voor willen kopen, een Rode-Kruisambulance, met

deurtjes die echt open en dicht konden. Maar nu was er opeens kans dat die drie gulden niet in de winkelkassa maar bij het Leger terechtwamen. Dat was natuurlijk een heel goede bestemming, want tien arme mensen konden er een kop chocola van drinken. Maar ergens zou het hem toch wel een beetje spijten. Enfin, het was zijn eigen verkiezing. Had hij het maar niet aan God moeten beloven!

Twee dagen voor Kerstmis was er kerstfeest voor de leerlingen van de zondagschool.

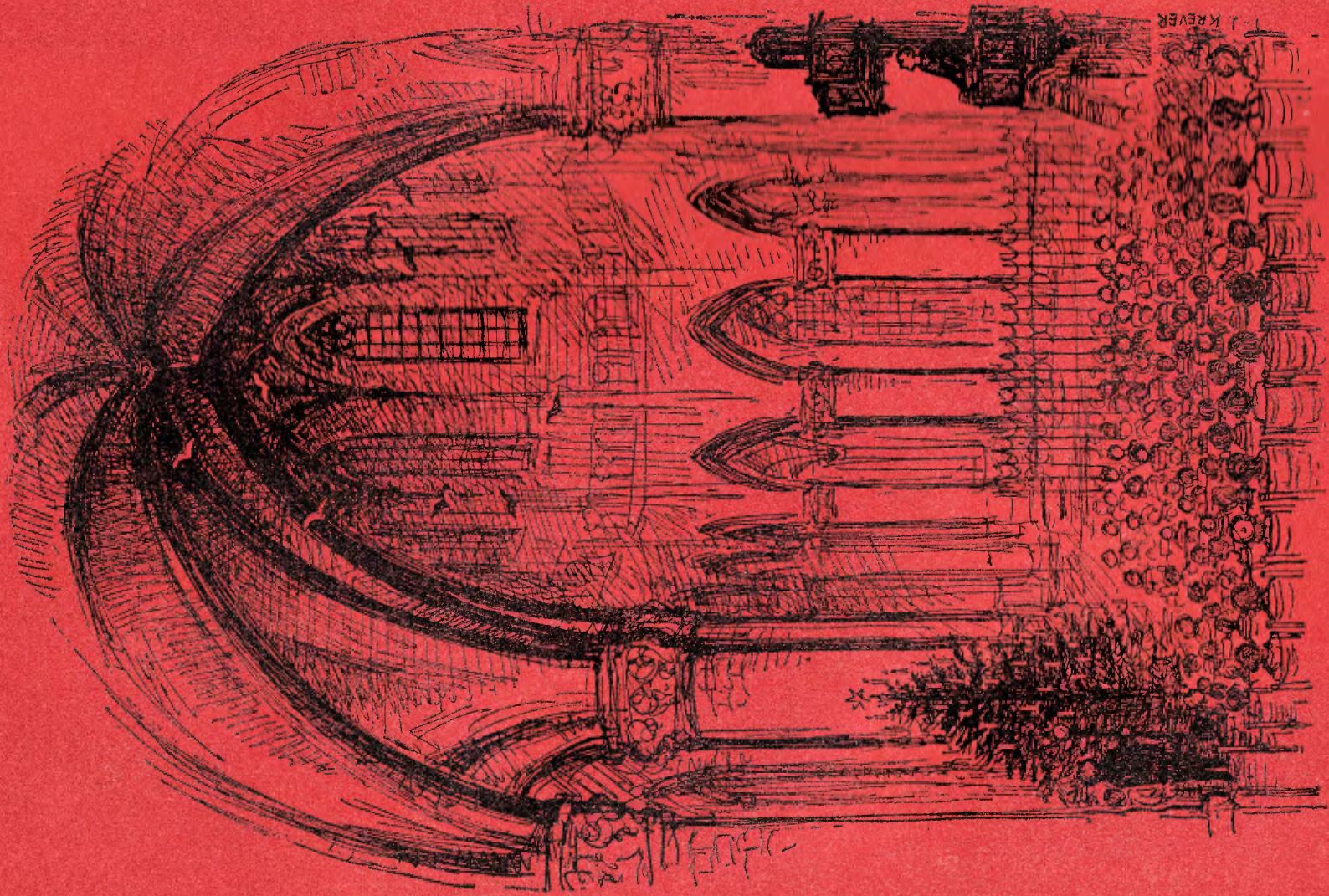
Het werd in de kerk gehouden. Die kerk had de vorm van een kruis met vier evenlange armen, en precies onder het midden van het gewelf stond, zoals ieder jaar, de hoge, verlichte kerstboom. Hij zat van onder tot boven vol kaarsen, geen elektrische, maar echte waskaarsen. De koster en zijn twee grote zoons stonden een beetje in de buurt, met een emmer water en een paar lange stokken met een spons aan het uiteinde. Er mocht eens brand komen! De kinderen zaten er al half op te wachten want ze vonden het altijd zo spannend als er een kleine 'fik' ontstond: wel wat griezelig ook natuurlijk, maar toch leuk om te zien hoe handig de drie mannen dan de vlammetjes tussen de kletsnatte sponzen doodknepen.

Het was warm in de kerk, alsjeblijft! Het grote orgel, dat op de kuif vijf grote witte potten droeg met vergulde slingers er omheen en vergulde vlammen er bovenop, zong de ruimte vol met zijn prachtige stem.

De dominee deed een gebed en las het kerstevangelie voor.

Daarbij moest Jelle toch weer even aan de engelen denken, hoewel er hier bij al die mensen en dat licht vast niet een zou verschijnen.

Het begon nu echt feestelijk te worden in de kerk: de kinderen mochten een paar liederen zingen, die ze op de zondagsschool hadden ingestudeerd. Maar onder het gezang kregen een paar jongens de grootste ruzie omdat de een met zijn stoel tegen de benen van de ander had gestoten. De zondagsschoolmeester moest haastig tussenbeide komen om de vrede te herstellen. Nee, voor echte engelen was hier toch geen plaats, meende Jelle.

Enfin, hij zou dan tenminste dat Rode-Kruiswagentje kunnen kopen . . .

Maar toen . . .

De dominee begon met zijn kerstverhaal voor de kinderen. Hij liet het net als de meester van de zondagsschool in de Bethlehemse velden spelen onder de herders, ruwe bonken hoor, die met elkaar zaten te mopperen over de sneeuw en de gure wind. Ze haalden ook een oude geschiedenis op, waarin werd verteld over de grote Koning van de Joden, die in Bethlehem geboren zou worden; maar daar hechtten ze zelf weinig geloof aan. Vooral de jongste herder, die Misaël heette, wilde er niets van horen.

En toen kwam de dominee natuurlijk met het echte kerstverhaal, dat de meester ook al had verteld en waarin de engelen zo'n grote rol speelden. De kinderen wisten precies wat er allemaal zou gebeuren, maar evengoed zaten ze doodstil te luisteren.

„Het werd ineens zó licht dat het wel klaar dag leek,“ vertelde de dominee. „En toen de herders verwonderd omhoog keken, zagen ze daar een hele schare engelen . . .“

Plotseling riepen een paar kinderen verbaasd: „Kijk eens . . . kijk eens . . .!“

Ze luisterden niet meer naar het verhaal, maar wezen omhoog, naar het gewelf van de kerk. Toen keek iedereen naar boven, ook de grote mensen. Zelfs de koster en zijn beide zoons letten een ogenblik niet meer op de kerstboom.

Geen wonder, want langs de gewelven fladderden een tiental vogels. Hadden ze soms hun nesten daar helemaal in de hoogte, waar misschien een gat in het kerkdak was? En waren ze plotseling ontwaakt door de warmte, het licht en de muziek? Och, niemand vroeg zich dit eigenlijk af, behalve waarschijnlijk de koster.

Vreemd stil was het in de kerk, waar de vogels maar steeds door en langs elkaar zweefden. Het was net of ze daar het kerstverhaal schreven in geheimzinnige lettertekens, die meteen weer werden weggewist. Maar iedereen scheen ze te kunnen lezen en kwam diep onder de indruk.

De dominee was even met zijn verhaal opgehouden.

Maar nu vervolgde hij het weer en haakte op die wonderlijke gebeurtenis in.

Waren deze vogels door God hierheen gezonden? vroeg hij zich af. Net als de raven, die Elia brood brachten, of als de duif, die in de Jordaan op Jezus neerdaalde? Want vogels waren ook boodschappers van God, net als de engelen.

Opeens wist Jelle het: dit was het wonder waarop hij had gewacht.

Jelle wist natuurlijk heel goed dat het vógels waren die hij in de kerk had gezien. Maar het waren ook godsvogels, boden van de hemel, en daarom leken ze veel op engelen.

De volgende dag ging hij naar het postkantoor en liet zijn spaargeld in de kerstpot glijden.

De heilssoldaat die er de wacht hield knikte hem vriendelijk toe en zei: „Dank je wel. Gelukkig Kerstfeest!“

Hij kon natuurlijk niet weten dat de jongen die het Leger zo goed had bedacht tot de weinige gelukkige mensen behoorde die een engel hadden ontmoet.

Het kerstontbijt

Het is natuurlijk wel een gekke naam voor een geit: Amalia. Maar zo hadden ze haar nu eenmaal genoemd. Bovendien is Amalia niet zomaar een gewone geit. Tenminste, dat vinden Evelien en Roosmarie, en daar is kleine Wim het helemaal mee eens.

Als je ooit eens in Leiden komt en door het oudste deel van de stad wandelt, dan moet je goed opletten wanneer je over de Garenmarkt loopt. Een eindje voorbij de oude pomp, die nog altijd midden op straat staat, valt je blik als je langs de huizenrij kijkt, vanzelf op een groot wit bord met gouden letters: THORBECKE. In dat huis met die vreemde naam woont Wim met zijn zusjes, zijn vader en moeder.

Er is een heel lange marmeren gang van de voordeur tot achterin, waar je door een tuindeur weer naar buiten kunt. Voor je die deur doorgaat, moet je eerst de merels Max en Hans begroeten die ieder in een eigen hok in de gang staan. Toen ze nog maar heel kleine vogeltjes waren, die nog niet konden vliegen maar alleen hun bekjes wijd opensperden van de honger, zijn ze uit het nest gevallen. En voor

de een of andere poes ze te pakken kreeg, heeft Wims vader ze binnengehaald en zorgvuldig opgekweekt. Nu zijn ze een paar gezellige huisvriendjes, want ze willen niet meer weg. Ze kunnen trouwens de vrijheid niet meer in, want ze zouden zich niet weten te redden.

Als je bij de kooien van Max en Hans komt, zie je links en rechts in de gang een deur. Links is de keuken, waar dan ook nog een paar spreuwen huizen.

Moeder moppert wel eens op al die veren, want het valt niet mee om pudding te koken met één spreuw op je hoofd en twee op je schouders.

Achter de deur rechts ligt de huiskamer, die groot en gezellig is en die uitziet op de tuin.

Wanneer je zo voor het eerst de tuindeur doorgaat, sta je verbaasd te kijken. En een klein beetje denk je dat je in een sprookjeswereld terecht bent gekomen, in een grote, wilde, geheime tuin, die niemand weet te vinden.

Maar zo heel lang duurt die betovering niet, want je hoort miauwen of blaffen. Wat je ziet is geen poes of hond, maar weer een houten vogelkooi, vlak voor je op het stenen straatje. Daar zit Nappie in, ofwel voluit Napoleon, een kraai met gekortwiekte vleugels, die alle dieren uit de buurt kan nadoen. Zelfs kan hij precies zo kuchen als Wims vader vaak doet!

Een smal paadje, dat al gauw rechtsom buigt, leidt tot achterin de tuin. Daar staat een oud stenen gebouwtje, met één raam en een deur: het huis van Amalia, de geit. Boven de deur is een bordje gespijkerd:

HIER VERKLAARDE THORBECKE
ZIJN STUDENTEN DE GRONDWET

Amalia begrijpt wel niet wat dat betekent, maar ze voelt beslist dat ze daardoor een beetje een bijzondere geit is, anders dan andere geiten.

Thorbecke was ruim honderd jaar geleden een heel beroemde minister. Hij heeft voor Nederland de grondwet vernieuwd. Dat weet je vast wel van de vaderlandse-geschiedenisles, en anders leer je dat later nog: de grondwetsherziening van 1848. Nu wonen Evelien en Roosmarie in zijn huis, en nu staat Amalia, de geit, in het schuurtje waar eens studenten les kregen.

Aan de andere kant van de tuin staat nog een 'bouwwerk', een soort boshut, in elkaar getimmerd van allerlei oude planken. Daar is Wims eigendom. En aangezien er overal borden schijnen te moeten hangen, heeft hij er ook een vast gespijkerd:

VERBODEN
VOOR KATTEN
EN VROUWEN

Ziezo, dat weten we dan tenminste.

Hoe zou die deftige meneer Thorbecke kijken, als hij dat allemaal zag!

Maar gezellig is het wel, daar in en om het huis van Thorbecke.

Je kan er nog eens weg zijn, als je daar zin in hebt. Je kunt er twaalf vriendjes en vriendinnetjes binnenhalen, zonder dat iemand er last van heeft. Alle zieke eenden uit het plantsoen vinden er een hospitaal en behulpzame handen. De vogels fluiten er net zo vrij en vrolijk als in de blauwe lucht. Amalia kan gras eten en boomschors aftrekken. Er groeien sneeuwkllokjes en aardbeien en perziken, alles op zijn tijd. Het is toch een beetje een sprookjestuin.

De afgelopen zomer hebben Evelien en Roosmarie met hun gezworen vriendin Nannie in het huisje van Amalia gewoond, en is Wim met een vriend in de boshut getrokken. Ze sliepen er en aten er, ze gingen met een eigen sleutel de achterpoort

in en uit. En het is de vraag of veel andere kinderen in de stad zo'n heerlijke vakantie hebben gehad.

Amalia moest tijdelijk genoegen nemen met een afdak, want haar huis was beurtelings poppen-ziekenhuis, kindercircus en clubgebouw.

Maar nu is het weer het geitenhuisje, want in de winter blijven de kinderen liever in de warme huiskamer.

Amalia heeft een dik pak vers stro gekregen en is best tevreden. Iedere dag komt Wim eten brengen, met goed weer mag ze een poosje naar buiten, en samen houden ze hele gesprekken. Maar daar weten alleen die twee van af: Wim en Amalia. Hij heeft verteld van Sinterklaas, want hij had een beetje stro nodig om in zijn schoen te stoppen. Dat vond Amalia best natuurlijk. Stel je voor dat een geit niet wat stro zou kunnen missen voor het paard van Sint-Nicolaas.

En zowaar had er in Wims schoen een extraatje gelegen, een bosje peterselie met een briefje: Voor Amalia. De ene dienst is de andere waard, dacht Amalia toen, en denken kan ze best, want ze is een beetje een wijze geit.

Het wordt nu vroeg donker in de tuin. In 't schuurtje kun je om vier uur al bijna niets meer zien. Dat is altijd zo tegen dat het Kerstmis wordt. Amalia houdt wel van die stille lange avonden, dan staat ze maar zo'n beetje te dromen.

„Je kunt zo lekker piekeren over van alles en nog wat,“ zegt Wim in haar oor. En Amalia knikt, dat is ook zo. Ze begrijpen elkaar, die twee.

Op een dag komt Wim heel geheimzinnig het schuurtje in. Hij kijkt goed of er niemand anders in de buurt is en gaat op een houten krukje zitten. Amalia komt naast hem staan en buigt haar kop. „Amalia,“ fluistert Wim, „vanavond is het kerstavond. We hebben een kerstboom binnen, die gaan Evelien en Roosmarie versieren. D'r komt van alles in: ballen, slingers en echte kaarsjes. O ja, en suikeren kransjes en chocoladjes. Moeder dekt de tafel vanavond, weet je, dat is voor het kerstontbijt morgenochtend. En vader hangt dennegroen langs de muren en boven de spiegel!“

Amalia snuift een beetje en Wim voelt de sik van de geit langs zijn wang.

„En weet je wat we gaan doen, Amalia . . .“ hij wacht even en gaat vol spanning verder, „vannacht, als iedereen slaapt, kom ik jou halen. Dan kun je 't allemaal zelf zien hoe mooi het is. De juffrouw op school heeft gezegd: in de kerstnacht moeten we de dieren niet vergeten. De spreuwen hebben extra kaaskorstjes en Max en Hans en Nappie krijgen pinda's. Maar jij, jij mag naar de kerstboom komen kijken.“

Als Wim even later de knip op de schuurdeur dichtschuift, doet Amalia net of ze niets gehoord heeft. Dat is de beste manier om een geheim te bewaren.

's Avonds wordt de huiskamer klaargemaakt. Wim is al naar bed. Later, als hij groter is, mag hij ook meehelpen.

De boom wordt prachtig opgetuigd. Evelien en Roosmarie doen hun best. Vooral om de kaarsjes goed rechtop te laten staan is erg moeilijk. Langs de schilderijen zijn dennetakken aangebracht en de uitgeschoven huiskamertafel is feestelijk gedekt. Moeder heeft over de schaal met eigengebakken kerstbrood een servet gelegd. De meisjes zullen vroeg opstaan om thee te zetten. Verder is alles klaar voor het kerstontbijt. Als iedereen naar bed is gegaan wordt het stil. Het huis slaapt . . .

Midden in de nacht schiet Wim wakker. Heel stil komt hij zijn bed uit en trekt zijn sokken aan. Op kousevoeten glijdt hij de trap af. Van de kapstok neemt hij zijn

jekker en bij de tuindeur schuift hij zachtjes in zijn oude schoenen. Max en Hans fladderen onrustig in hun kooien. „Ssst, stil.“ Niemand hoort hoe de deur geopend wordt, niemand ziet de kleine jongen in de donkere tuin.

Amalia staat te slapen, net of ze de afspraak is vergeten. Wim grijpt haar bij de ketting om haar hals en gedwee loopt ze mee de tuin door, een beetje suffig nog. Het valt niet mee om de geit de achterdeur binnen te loodsen; het is een gestommel van jewelste. Maar niemand hoort het en even later staan Wim en Amalia in de huiskamer bij de kerstboom. Hij doet een klein schemerlampje aan en laat alles zien: de ballen, de kaarsen en de pakjes in de boom. Amalia snuffelt aan een tak.

„Lekker ruikt dat hè? Morgen zal ik een kransje voor je bewaren. Maar nu moet je weer naar de schuur.“

Amalia peinst er niet over, ze is nu net goed wakker en wil zich plotseling niet aan de afspraak houden. Hoe Wim ook trekt en sjort, ze verzet geen poot. Op de bank ligt het tafelkleed. Ten einde raad spreidt Wim dat uit op de grond voor de kerstboom. En jawel, mevrouw laat zich neerzakken op het wollen kleed en strekt zich lekker uit.

„Zul je nergens aankomen?“ vraagt Wim zachtjes. „Dan ga ik naar boven. Morgen vroeg breng ik je terug.“ Amalia geeft niet eens antwoord, ze snurkt.

Als Wim de kamer uit is en weer slaapt, kijkt Amalia langzaam op. Dat is niet gek hier. Als ze haar hals flink rekt kan ze net bij een suikerkransje. En als ze nog meer rekt, heeft ze er nog een, en nog een. En als ze gaat staan kan ze bij haast alle suikerkransjes.

Met haar achterpoten gooit ze een stoel om, vaders stoel, bdm.

Nu kan Amalia ook bij de tafel. Ze snuffelt aan het servet over het kerstbrood, en dan snuffelt ze onder het servet. Weg kerstbrood.

Als er niets meer van haar gading is, gaat ze moe en voldaan weer liggen.

Evelien is het eerst beneden, want Wim verslaapt zich. Ze komt niet verder dan de deuropening en rent de gang in.

„Roos, Roosmarie, kom eens gauw!“

Samen kijken ze verbijsterd de kamer in. Midden tussen de bende staat Amalia te knikkebollen.

„Hoe komt die hier?“ vraagt Roosmarie.

Ze halen vader en moeder er bij. Wanneer ze met zijn vieren in de huiskamer staan, komt Wim binnen met dikke slaapogen en verwarde haren.

„Amalia“, stamelt hij, „Amalia moet naar de schuur.“ Als hij de enorme rommel ziet die de geit gemaakt heeft, begint hij te huilen.

„Vooruit,“ zegt vader, „eerst breng ik Amalia weg, de meisjes ruimen de kamer een beetje op, en Wim vertelt aan moeder wat er gebeurd is.“

Eigenlijk kan niemand kwaad zijn op het kleine ventje, dat zo geschrokken is van de uitwerking van zijn plannetje. „Ik wou Amalia de kerstboom laten zien in de kerstnacht. Want de dieren horen er toch ook bij, heeft Juf gezegd.“

Het is een eenvoudig, maar toch erg gezellig kerstontbijt geworden voor de familie. Misschien krijgen ze er nooit meer zo een. Amalia ook niet! Want voortaan zal er gezorgd worden dat er een eigen kerstontbijt is voor de geit Amalia . . .

Een mooier kerstspel

Schoenmaker Beersma stond met een zucht op; in de winterkou had hij altijd last van zijn rug. Voor vandaag was het werk gedaan en hij kon nu rustig de lange brief van zijn zoon lezen, die de post vanmorgen had gebracht. De hele dag was er aanloop geweest; voor de brief was er geen tijd over. Boer Haarsma had drie paar schoenen van zijn kinderen gebracht, vrouw Stellema was de hare komen halen, de bakkersvrouw wilde weten of haar sneeuwschoenen nog gerepareerd konden worden, enzovoort. En die klanten maakten dan meteen een praatje: over het weer, over het auto-ongeluk van de molenbaas - gelukkig niet ernstig - over de bus die vanmorgen een half uur te laat was door de gladde wegen. En natuurlijk over het kerstspel morgen in de kerk, waar zij allemaal naar toe gingen. Als het dan maar niet te glad was!

Daar rinkelde alweer het belletje aan de deur. De oude vrouw Jarings schuifelde naar binnen. Zij had een wollen doek over haar hoofd geslagen, want het sneeuwde. In haar hand had zij haar zondagse schoenen.

„Goeienavond,” zei ze, en de schoenmaker zei hetzelfde.

„Gelukkig dat je nog niet gesloten hebt, Beersma. Ik zag me daarnet dat mijn beste schoenen stuk zijn. En ik wou morgen naar het kerstspel en daar kan ik toch niet heen op mijn wollen sloffen.”

„Dat snap ik,” zei Beersma. „Laat eens kijken. Ze zijn wel erg versleten, hele nieuwe zolen moet ik eronder zetten.”

„Is het zó erg? Ja, ik kan niet meer zo goed zien en daarom is het mij niet opgevalen. Kan het nog wel vóór morgenavond?”

„Ik zal mijn best doen. Maar ik heb nog elf paar schoenen die klaar moeten. Aan sommige is maar een kleinigheid te doen - maar ik heb nu eenmaal beloofd ze klaar te maken.”

„Als het droog is, kan ik wel op mijn sloffen gaan.”

„Och, wel nee, mens, je gaat toch niet naar het kerstspel op sloffen! Ik zal echt mijn best doen. Kom ze dan halen op weg naar de kerk; je woont hier toch vlak bij. Maar hoe gaat 't er mee? Ik heb je in zo lang niet gezien.”

„Ik word oud! En ik hoest 's nachts zo veel, dan kan ik niet slapen en dan is een mens overdag zo moe. Als ik nou maar naar het kerstspel kan gaan, dat wil ik niet missen, hoor. Al die dertien jaar ben ik erbij geweest. Ik heb kleine engeltjes groot zien worden en de Maria en Jozef van drie jaar geleden zijn samen getrouwd. En een van de herders rijdt nu op de bus!”

„Nou als je vannacht goed slaapt, dan kun je er morgen ook bij zijn. Als je je schoenen hebt opgehaald, gaan we meteen samen naar de kerk.”

„Dat's goed, ik zal zorgen op tijd te zijn. Dank je wel en goeienavond.” En de oude vrouw schuifelde naar buiten. Beersma deed de buitendeur op slot en ging de brief uit Canada lezen.

De volgende dag was het weer een aanloop van jewelste en hij was dan ook net een uurtje vóór het begin van het kerstspel klaar met zijn werk. Hij trok zijn zondagse pak aan, legde het kerkboek klaar en ging in zijn leunstoel zitten. Vrouw Jarings

zou direct wel komen. Wat was zij laat! De kerkklok begon al te luiden en ze was er nog niet. Nog vijf minuten wachten en dan moest hij wel gaan, dan gingen de kerkdeuren dicht. Zou zij de afspraak zijn vergeten? Hij liep naar buiten, keek in de richting van haar huisje - er brandde geen licht. Dan was zij zeker al in de kerk. Toch wel vreemd, niet even aan te komen.

Met de andere kerkgangers liep hij langs het smalle kerkepad naar de verlichte deur, die er zo uitnodigend uitzag. De kerk was al bijna vol en iedereen zat op andere plaatsen dan gewoonlijk, zodat hij niet kon zien of vrouw Jarings er ook was. Lang tijd om daarover te piekeren had hij niet, want daar gingen de lampen uit en kwam de bekende stoet kinderen, allen met een brandend kaarsje in de hand, de oude dorpskerk binnen. Hij had het al zóveel jaren gezien en altijd was hij weer onder de indruk van de ernst waarmee de kinderen dat mooie verhaal uit Lukas II uitbeelden. De kinderen die zo lawaaiig konden zijn, die zoveel streken uithaalden, die thuis heus geen lieverdjes waren. Hier wáren ze Maria, of Jozef, of herder of oosterse koning, zelfs engel.

Er ging een zucht van voldoening door de kerk toen de stoet aan het slot van het spel als een kleurige slang naar de consistoriekamer terugliep. Voor dit jaar was het mooie spel weer uit, het orgel begon te spelen, stoelen werden verschoven en de

mensen gingen het duister van de decembernacht in.

Opeens dacht schoenmaker Beersma aan vrouw Jarings. En aan de domineesvrouw, die bij de deur stond, vroeg hij of zij haar ook gezien had.

„Nee, zij was er niet, ik had een stoel voor haar vrijgehouden, vlak bij het podium, omdat zij niet zo goed ziet. Ik zal er de kinderen even naar vragen.”

De engelen en herders, Jozef en Maria zaten te genieten van chocolademelk en koek. Nee, niemand had vrouw Jarings gezien. Wat zonde dat zij er niet was geweest, zij vond het altijd zo mooi. Zij zou toch niet ziek zijn?

„Zal ik even gaan kijken?” stelde Marijke, de grote engel voor. „Ik woon dicht bij haar. Mag ik dan in mijn kostuum gaan, dan ziet zij toch nog wat van het kerstspel.”

„Mag ik dan ook mee?”, klonk het van alle kanten. Want vrouw Jarings was een geliefd oudje van de dorpskinderen. Altijd had zij een snoepje bij de hand als er een de krant bracht of als zij haar hielpen in haar tuintje - zij kon niet meer zo goed bukken en dan was het moeilijk de boerenkool of de spruitjes te snijden.

„Ja, natuurlijk mogen jullie gaan,” zei de domineesvrouw. „Maar dan mantels aan en mutsen op, want het is koud.”

Het was wat moeilijk met de vleugels van de engelen en de lange gewaden van de koningen moesten worden opgespeld, maar toen ging de kleine stoet door het nu stille dorp. Zij droegen een kerstster en een klingelend klokje en een kerstbrood. Het was net alsof er weer een spel opgevoerd werd, maar dan heel anders dan daar straks in de kerk.

Zij liepen om het huis, gingen zachtjes de achterdeur in, trokken hun mantels uit en stonden toen stil. Het was er zó donker, dat de voorste de kamerdeur niet eens kon vinden.

„Wacht maar,” zei Marijke, „ik weet de weg.”

Zachtjes schoof zij de kamerdeur open, er was niemand. Op haar tenen liep zij naar het kamertje, waar de bedstee was. Het licht van de straatlantaren scheen naar binnen. Vrouw Jarings lag in de bedstee, zij woelde onrustig en mompelde af en toe iets, maar wat ze zei kon Marijke niet verstaan. De andere kinderen waren dichterbij gekomen.

„Zij is vast ziek,” zei een herder. „Wat zegt zij toch?” vroeg Jozef. „Zij heeft koorts,” zei Marijke, die een kaars had aangestoken en het licht op het oude gezicht liet schijnen. Op dat ogenblik deed vrouw Jarings haar ogen open. Daar stonden ze dan: Jozef, Maria, de engelen, de herders en de koningen. Het klokje klingelde even, toen een er tegen stootte. De oude vrouw keek naar het kleine groepje. Niemand bewoog zich. Toen sloot zij haar ogen weer.

„Gaan jullie naar de kerk terug,” zei Marijke zachtjes. „Ik blijf hier. Barend, ga jij dan even naar de dokter. De telefoonlijn is vanmiddag geknapt door de sneeuw; je moet dus dat eind lopen.”

Een van de koningen knikte. Natuurlijk zou hij dat doen. De wijzen uit het oosten waren immers van heel ver gekomen en dan zou hij dat eindje naar de dokter niet kunnen gaan?

De kinderen trokken hun mantels aan en zetten hun mutsen op en verlieten stilletjes de kamer. Marijke ging in de grote stoel naast het bed zitten en streek met een natgemaakt doekje over het gloeiende gezicht van de oude vrouw. Wat een vreemd einde van het kerstspel! In haar witte jurk en haar grote vleugels alleen in het kamertje, terwijl de zusjes nu thuis kerstliederen zongen en moeder trakteerde.

De grote klok tikte als enig geluid. De vrouw lag nu rustig en praatte niet meer.

Marijke hoorde geluid. Zachtjes kwam haar moeder binnen. Zij had het van de andere kinderen gehoord.

„Fijn, Marijke, dat je gebleven bent,” zei ze. Ze boog zich over vrouw Jarings heen. „Ik geloof dat zij slaapt. De dokter zal nu wel gauw komen. Heb je 't niet koud in die dunne jurk?”

Ze legde een wollen doek over het meisje heen. „Ik kan de kleintjes niet alleen laten,” zei ze weer. „Straks los ik je wel af, ik ga nu weer even naar huis.”

Marijke werd soezig door de stilte en de warmte. Zij dommelde in en zo vond de dokter haar toen hij wat later kwam.

„Dat heb ik nog nooit gezien,” zei hij lachend, „een engel als oppas bij een van mijn patiënten.” Hij voelde de pols van de oude vrouw en keek stil naar het rimpelige gezicht. „Zij heeft een flinke kou te pakken, de koorts is al gezakt. Ik zal haar wat geven en kom morgen weer terug, dan zal zij heel wat beter zijn.”

En hoewel iedereen natuurlijk op kerstnacht het liefst thuis is, waren er toch mensen die om beurten de wacht wilden houden die nacht. De volgende morgen kwam de dokter even kijken. De oude vrouw werd wakker en keek met heldere ogen naar hem op.

„Hoe gaat 't er nu mee? U had het gisteren goed te pakken!”

„Gisteren?” De oude vrouw keek even stil voor zich heen en zei toen: „Gisteren was ik in de hemel.”

„Waar was u gisteren?” zei de dokter, die dacht dat hij het niet goed had verstaan.

„Ik was in de hemel. En zij waren er allemaal. Maria en Jozef en de herders en de engelen en de drie koningen. Een engel is bij mij gebleven. Maar 't Kindje . . . dat heb ik niet gezien.”

„'t Kindje, dat was u zelf,” zei de dokter zacht. Hij voelde haar pols en zei dat ze voorzichtig-aan moest doen.

Toen hij weg ging, lag de oude vrouw met een gelukkig gezicht tegen de kussens geleund. Zij had het kerstspel gezien. Een kerstspel, nog mooier dan dat in de kerk.

Het geheim van de monnik

Een verhaal uit de tijd van de kruistochten

Op een koude winterdag klopte een bedelmonnik aan de poort van een herberg. Zijn bruine pij was kaal en versleten en zijn handen zagen blauw van de kou.

„Nou, jij ziet er ook niet best uit, broedertje,” riep de waard uit, die hem open deed. „Maar kom binnen, in de grote zaal brandt het vuur.” En op de kleine jongen wijzend die achter hem stond, zei hij: „Dit is Arthur, mijn zoon.”

„Hé joh, wat is er?” De kleine Arthur, die eerst nieuwsgierig met zijn vader was meegelopen, deinsde nu angstig achteruit en kroop bijna helemaal weg in een grote nis. Geen wonder, want achter de monnik liep een grote herdershond mee naar binnen. De vader van Arthur keek wat verbaasd. „Moet die er ook in? Nou, vooruit dan maar - iedereen is welkom in de herberg van Sint George.”

Aarzelend volgde Arthur de mannen naar de grote zaal met zijn hoge oude balken. De hond werd over de binnenplaats naar de stal gebracht en pas toen de deuren van de stal gegrendeld waren, voelde hij zich veilig. Hij was bang voor honden. Vader zag het wel, maar lachte hem uit en joeg hem al gauw naar boven, naar bed. Daar, door de kleine raampjes van zijn kamer, kon Arthur juist op de binnenplaats kijken. Kijk, daar ging John, de knecht, naar de stal met een grote bak water en hompen brood. Als hij de deur nu maar goed afsloot. Kende vader die vreemde monnik soms, dat hij hem zo maar binnenliet op deze donkere winteravond? Maar wie was er nu nog zo laat op pad? Zo gauw de zon weg was, werd het onveilig op de buitenwegen. Vooral nu het leger van koning Richard was teruggekeerd van de kruistocht, zwierden er zo veel vreemde soldaten rond - onbetrouwbaar volk, dat nergens voor stond. Sommige reizigers in de herberg van Sint George hadden er wel eens griezelige verhalen over verteld. Arthur had het nooit goed begrepen. Die mannen waren toch met de koning meegetrokken om het heilige land te bevrijden - dat moesten dan toch goede Christenen zijn? Hoe konden ze nu als rovers . . . nee, hij begreep er niets van . . .

Zijn ogen vielen dicht . . .

Maar in zijn droom zag hij de monnik plotseling zijn kamer binnenkomen, gevolgd door de grote hond. Hij wilde roepen, maar hij kon niet. Met zijn grote poot duwde de hond tegen het bed; het schudde en kraakte . . .

Plotseling was hij klaar wakker en staarde in het donker van zijn kamer. Nu hoorde hij duidelijk hetzelfde gekraak, maar het kwam niet van zijn bed. Boven in huis hoorde hij lichte stappen. Vader ging zeker het huis rond. Buiten draafden paarden voorbij; wat had dat te betekenen? Snel stond hij naast zijn bed. Op de binnenplaats was niets te zien. Had hij zich vergist? Had hij boven niet het getrippel van hondepoten gehoord? Het duurde lang voor Arthur de slaap weer kon vatten; toen hij de volgende ochtend benedenkwam was de late gast blijkbaar al vertrokken. Arthur durfde er niet naar vragen; anders zou vader hem misschien wel plagen, dat hij bang geweest was voor de hond.

Maar hij bleef er nog lang over piekeren.

Enkele maanden gingen voorbij voordat de monnik opnieuw in de streek verscheen:

De mensen keken hem soms hoofdschuddend na, zoals hij daar ging, de bruine pij slobberend om zijn magere lichaam. Men vertelde allerlei vreemde dingen over die broeder Anselmus, zoals ze hem noemden.

De een zei dat hij niet goed bij zijn verstand was, de ander dat hij behekst was. Het was ook vreemd zoals hij daar soms plotseling voor het hek van een boerenhoeve stond en het erf over sukkelde, alsof hij de deur niet kon vinden - onzeker zwaaiend met zijn houten nap.

Ook kon hij wonderlijk vertellen over het heilige land, waar hij geweest was, en hij keek je soms zo onderzoekend aan, als je hem iets gaf.

Als hij in de herberg van Sint George kwam, was het meestal laat in de avond. Arthur ontweek hem, want de grote snuit van de hond joeg hem schrik aan en hij had verder ook geen enkel verlangen naar een verdere kennismaking met die vreemde monnik.

Op een late junimiddag speelde Arthur op de grote zolder van de herberg. In de voorzomer werd daar de wol voor het hele dorp verhandeld aan reizende kooplieden die de herberg bezochten, en zolang de vloer nog niet was schoon gemaakt kon je in de holten en hoeken dikke pluizen schapewol vinden. Arthur zocht ze bij elkaar om mee te spelen. Je kon er van alles van maken. Kleine ballen of poppetjes en figuurtjes . . .

Met zijn vingers tastte hij voorzichtig alle holttes in de vloer af. Plotseling bleef hij verbaasd zitten. Dit was geen gewone gleuf in de vloer. Hij tastte nog eens, rukte en trok; ja, de plank leek wel iets te bewegen. Met inspanning van al zijn krachten wrikte hij aan de plank - plotseling schoot hij achterover, met drie grote planken in zijn hand. In de vloer zat een opening en voor hem lag een donkere trap, die naar beneden ging. Die moest tussen de buitenmuur en zijn eigen kamertje liggen. Langzaam stapte hij de treden af, naar beneden. Waar zou hij uitkomen? Bij een geheime deur aan de kant van de hof misschien? Steeds verder liep hij, tot hij op een harde lemen bodem terecht kwam.

Vóór hem lag een donkere opening; dat was zeker een gang. Voorzichtig schuifelde Arthur nu voort, tastend langs de donkere wanden. Zijn hart bonsde in zijn keel, maar zijn nieuwsgierigheid was sterker dan zijn angst. Het weinige licht achter hem verdween - hij voelde nu hoe de muren ombogen in een andere richting.

Plotseling bleef hij stokstijf staan. Was dat een lichtschijnsel in de verte of leek het maar zo? De angst sloeg hem om het hart, want tegelijkertijd hoorde hij iets - stappen en een zacht gekreun of nee - gejangk was het, van een hond. Arthur durfde niet meer vóór- of achteruit. Hij greep zich vast aan de klamme muur. Het lichtschijnsel kwam naderbij en opeens wist hij . . . als een flits ging het door hem heen - het was de monnik, de gekke monnik met de hond.

Hij stond verlamd van schrik.

„Kom, wees niet bang, Arthur. Ga maar rustig zitten. Wacht eens, hoe oud ben je eigenlijk? Bijna dertien jaar?” Maar Arthur antwoordde niet en de monnik glimlachte. „Ja, de mensen zeggen dat ik gek ben, maar je hoeft niet bang te zijn, je moet nooit bang zijn, jongen, niet voor mensen en niet voor dieren. Kom, ga hier zitten, dan zal ik je zeggen wie ik ben. Je bent oud genoeg om het te kunnen begrijpen,” en toen begon de monnik zijn verhaal, waar Arthur met stijgende verbazing naar luisterde.

„Ik ben eigenlijk geen monnik, zie je, tenminste nog niet. Jaren geleden was ik edelman, aan het hof van koning Richard en toen de koning besloot met de kruisrid-

ders naar het heilige land te trekken, was ik een van de eersten om hem trouw te beloven en met hem mee te gaan.

Maar in het gevolg van de koning was nog een jonge man - even oud als ik - Kingstone heette hij. Hij was een eenvoudige poorterszoon, die door zijn dapperheid al gauw de aandacht van de koning trok en zo een van zijn gunstelingen werd. Ik had een hekel aan hem. Ik was jaloers op de gunsten en geschenken die hij ontving en in mijn hart was ik bang om zelf uit de gunst te raken. Toen Kerstfeest naderde, nu juist tien jaar geleden, waren we bij Jeruzalem gelegerd. Er werd besloten dat we allemaal samen naar Bethlehem zouden gaan, naar een grot waarvan men zei dat Jezus er geboren was. Maar ik wilde niet mee! Ik was niet naar het heilige land gegaan om er te bidden; het ging mij om roem en rijkdom, geld en eer en ik spotte met hen, die wél naar Bethlehem wilden gaan om het Kerstfeest te vieren. Dit kwam Richard ter ore en je weet, Arthur, hij is een dapper koning, maar ook een vroom man en hij vindt niets erger dan mensen die spotten met God of met de Christenen. Daarom strafte hij me. Hij verbande me van het hof. Ik moest het heilige land verlaten en ook in Engeland zou ik nooit meer terug mogen keren.

Daar stond ik, arm en verlaten; een banneling, zonder eer en zonder geld of bezit. Woedend was ik en in mijn bitterheid gaf ik de poorterszoon Kingstone de schuld van alles. Hij had me natuurlijk verraden en beklad bij de koning, dacht ik.

Nu, hij zou er spijt van hebben nam ik me voor, want ik was vast besloten wraak te nemen, ook al zou het jaren duren. En jarenlang zwierf ik rond in vreemde landen, zonder mijn wraakplan te vergeten.

Maar ik verloor mijn vijand natuurlijk uit het oog, tot ik - een jaar geleden ongeveer - hoorde dat hij hier moest wonen, hier in Devonshire en als gunsteling van de koning het toezicht had op de koninklijke domeinen. Nu was mijn tijd gekomen, dacht ik. Maar hoe moest ik in Engeland komen? Ik was immers verbannen. Werd

ik herkend, dan was mijn leven niet meer veilig. Afgunst en jaloersheid kunnen een man tot vreemde dingen brengen, Arthur, en ik besloot alles te wagen. Ik beroofde een oude monnik van deze pij, liet mijn baard groeien en begon als bedelmonnik de streek te verkennen waar mijn 'vriend' woonde. Maar het was moeilijker dan ik dacht. Vóór alles moest ik natuurlijk zorgen niet herkend te wor-

den en daarom deed ik soms of ik niet helemaal bij mijn verstand was. Dit maakte het eenvoudiger als de mensen vragen gingen stellen en bovendien dacht ik de mensen dan beter over Kingstone te kunnen uithoren, zonder achterdocht te wekken.

Maar het allermoeilijkste was, dat de mensen in mij een echte monnik zagen en mij vroegen naar God en de heilige geschiedenissen. Wat wist ik daarvan? Om mij te redden begon ik verhalen te vertellen over het heilige land en ik was verbaasd over de eerbied waarmee men dan naar mij luisterde.

Soms zag ik in de ogen van de mensen het verlangen branden ook eens op al die heilige plaatsen te komen, en ik begreep dat ze me benijdden om wat ik gezien en beleefd had.

Om niet helemaal onzin te vertellen begon ik de heilige geschiedenissen te lezen en langzamerhand begon ik het verlangen in de ogen van de mensen te begrijpen en ik kreeg spijt van het leven dat ik geleid had. Ik was in Jeruzalem geweest, had Nazareth gezien, was vele malen te paard door het dorpje Bethlehem gekomen. Maar ik had alleen aan mijzelf gedacht en aan mijn eigen eer. Niets had ik begrepen van de grote strijd van koning Richard, niets van Gods liefde voor de mensen, en langzamerhand begon ik te begrijpen hoe ik hem teleurgesteld moest hebben, toen ik met de vrome pelgrims spotte.

Intussen begon Kingstone, mijn vijand, achterdocht te krijgen en op een late winteravond, nu juist een half jaar geleden, meende ik dat hij me op de hielen zat. Ik zocht onderdak bij je vader en was zó bang, dat ik je vader alles vertelde. Je vader is een nobel man, Arthur. Hij hielp me. Hij wees me deze vluchtgang, die van de herberg naar buiten loopt. Dikwijls heb ik hier geslapen na mijn zwerftochten.

Maar nu heb ik ontdekt dat ik een dwaas ben geweest. Wat wilde ik eigenlijk? Wraak nemen, een man doden die hier gelukkig is en bovendien een goed mens? Want Kingstone is streng, maar rechtvaardig - dat zegt iedereen die hem kent. Ik begreep, dat ik mijn leven verknoeid had en nu staat mijn besluit vast: ik vertrek van hier en zal nu werkelijk monnik worden. Al bedelend heb ik begrepen, dat armoede een mens rijker maakt dan alle schatten der wereld. Ik zal langs de dorpen en steden trekken, en als ik de kans krijg, zal ik de mensen vertellen van Bethlehem en van de Heer, die daar arm werd geboren in een stal. Als het weer Kerstfeest is kan ik misschien juist in Bethlehem zijn . . ."

Hier eindigde het verhaal van de monnik, die daarna nooit meer in Engeland gezien werd. En Arthur? Stil van verwondering liep hij terug in huis, naar vader. Maar hij was niet alleen. Naast hem liep de grote herdershond. „Ik ga weg, wil jij voor hem zorgen?" had de monnik gevraagd. En alsof de hond het begrepen had, was hij met hem meegelopen, de gang uit, naar boven. En vreemd . . . Arthur was niet bang meer.

De hond, Ronald, werd zijn grote vriend en als hij tegen Kerstfeest met hem door de besneeuwde velden liep, dacht hij nog dikwijls aan de monnik, die nu wel in Bethlehem zou zijn; nu niet om oorlog te voeren, maar om Jezus te aanbidden en de mensen van Zijn liefde te vertellen.

De verdwenen kerstboom

„Nee,” zei Tom. „Ik vind dat we niet alles eerst aan juffrouw Van Wanten moeten vragen. Deze kamers zijn van òns. Moeder betaalt ervoor en goed ook; daarom mogen we hier doen wat we willen.”

„Nou,” aarzelde Dini, „doen, wat we willen . . . Je weet wel dat dat niet waar is, Tom. Ik kan me best voorstellen dat zo'n oude juffrouw er last van zou hebben als we heel hard muziek aanzetten of elkaar gillend om de tafel achterna zaten. Maar ze kan er niet eens tegen als we een beetje hard lachen. Laatst, toen we zo'n pret hadden om dat gekke verhaal van jou van school, kwam ze immers aantikken en roepen of we niet zo tekeer wilden gaan?”

„Ja, die juffrouw Wantje maakt me soms razend met haar gezeur,” zei Tom.

„Laat ze dan geen mensen in huis nemen, als ze nergens tegen kan. Of alleen een paar oude dames, die de hele dag op pantoffeltjes rondsluipen . . .”

„Weet je, wat ik zo vervelend vind?” zei Emmie, de jongste van de drie. „Dat ze altijd als je thuis komt, met dat sjagrijnige hoofdje van haar over de trapleuning verschijnt en begint te roepen: 'Vegen, vegen!' terwijl je er notabene al druk mee bezig bent.”

„'t Is, dat 't niet màg van mam,” mompelde Dini tussen haar tanden, „anders kreeg ze toch een keer zo'n grote mond van me, dat ze meteen voor drie maanden genoeg had.”

„Nou, een grote mond met dat mondje van jou, waar je volgens mam niet op gevallen bent is ook wel om drie maanden genoeg van te krijgen,” grinnikte Tom.

„Ik denk nog vaak aan Australië, en hoe anders we 't daar hadden,” zei Emmie zacht. „Een heel huis van onszelf en een tuin van onszelf . . .”

„En een schuur achter het huis, waar we konden knutselen en platen draaien en pannekoeken bakken en alles wat we maar wilden,” vulde Tom aan.

Even zwegen ze en hun gedachten gingen naar het aardige, witte huis, waarin ze gewoond hadden in het verre land. Ze zagen het allemaal weer voor zich, zo duidelijk als op een film of op een dia. De grote glanzende ramen, zonder gordijnen - omdat er toch geen mensen aan de overkant woonden - waardoorheen je in de verte bergen zag liggen, soms in nevel en soms glanzend in de zon: dat hing af van de tijd van de dag. En de tuin achter het huis met de bloemen en de rotspartijtjes en het grote geschoren grasveld. En hun vader en moeder, zo vrolijk en fleurig. 's Zondagsmorgens na kerktijd op de tweezits-schommelbank, met koffie en eigengebakken appeltaart. En 't was alsof ze hun moeder weer hoorden roepen: „Vader, niet zo wiebelen, ik krijg een koffie-voetbad!” En of ze hun vader weer plagerig een extra-zetje aan de schommelbank zagen geven. Vader, die gestorven was op nèt zo'n zonnige zondagmorgen, heel onverwacht, zonder voorafgaande waarschuwing, en door wiens heengaan hun leven zo totaal veranderd was . . .

Moeder wilde niet blijven in Australië. Ze wilde terug naar Holland, haar geboorteland, waar ze nog wat familie had en misschien kennissen van vroeger. Het huis werd verkocht. Maar de meubelen niet; die gingen mee op de boot. En ook Bolle, de leuke boxer, die ze als heel klein hondje hadden gekregen.

Maar toen ze in Holland kwamen, moesten de meubelen worden opgeslagen in een

pakhuis en de hond moest naar een kennis van moeder, omdat ze alleen onderdak konden vinden op gemeubileerde kamers, bij een oude juffrouw die van kinderen niet veel en van een hond helemáál niets moest hebben. Die kamers waren bovendien zó duur, dat moeder besloot weer naar kantoor te gaan, net als voor haar trouwen. De kinderen waren daardoor vaak alleen thuis en moeder had ze op 't hart gedrukt juffrouw Van Wanten vooral geen overlast aan te doen.

„Dat doen we niet, mam,” had Tom verzekerd, „maar zij vindt álles lastig. Wij kunnen toch niet helpen, dat we levende wezens zijn en geen robots, bij wie je de stroom kunt uitschakelen.”

Moeder had bezorgd gekeken.

„Jongens, ik weet het wel,” had ze gezucht. „Maar 't was al zo moeilijk om iets te vinden voor ons viertjes en als we hier vandaan moeten weet ik 't helemaal niet meer.”

Waarop ze alle drie hun armen om moeder hadden heen geslagen en hadden uitgeroepen:

„Mam, niet zo verdrietig kijken. We zullen alles zo stil mogelijk doen, hoor.”

„En als ze weer staat te roepen: „Vegen, vegen!” zal ik terugroepen: „Tot uw orders, Majesteit,” beloofde Tom.

Toen was moeder in de lach geschoten en had gezegd: „Overdrijven is ook niet nodig en per slot zijn jullie geen muizen.”

„Dan zouden we de kaas bij haar weghalen en was het weer niet goed,” merkte Emmie op en toen moesten ze nog meer lachen.

Maar na het eten, toen de meisjes hadden afgewassen en Tom de boel had opgeruimd, en ze gezellig met elkaar om het haardvuur zaten, had moeder ineens weer een beetje

verdrietig gekeken en gezegd: „Dat we toch ook niet zelf een huis hebben gekregen. Wat zou dat een verschil gemaakt hebben voor ons allemaal!”

En nu was Kerstmis in zicht en de kinderen hadden al vakantie. Moeder nog niet. „Ik had onderwijzeres moeten worden,” zei ze toen ze die morgen, terwijl de kinderen nog in hun ochtendjassen liepen, zelf keurig aangekleed op het punt stond naar kantoor te gaan. „Dan had ik altijd fijn tegelijk met jullie vrij gehad.”

„Hè ja, mam en dan ik bij u in de klas!” jubelde Emmie.

„Als je tenminste voor net zo’n mooi rapport zorgde als nu, anders wilde ik je niet eens hebben”, plaagde moeder.

„Ja, mooi, hè?” en Emmie nam meteen een duik in de la om het rapport nog eens met verrukte blikken te bekijken. „En dat voor een kind dat pas uit een ander land gekomen is,” zei ze voldaan. Toen schoten de andere drie in de lach en Tom riep: „Moet je die eigenwijze opschepster horen, net of mijn rapport niet mooi was.” „Jullie hadden alle drie een fijn rapport en dat is het mooiste kerstcadeau, dat ik me denken kan. Maar nu moet ik hollen.” En meteen was moeder de deur uit. Toch, ondanks de haast stond ze nog even stil en zei zachtjes over haar schouder: „Beleefd zijn voor juffrouw Van Wanten, denk eraan. Dag schatdebouten.”

„Maak je over ons maar geen zorgen, mam,” riep Dini. „Wij redden ons best. En maak nou voort, anders kom je te laat en daar heb je toch zo’n hekel aan?”

Maar dit laatste hoorde moeder al niet meer, ze was al beneden aan de trap.

Ze gingen met z’n drieën eerst eens rustig ontbijten. „Hè, heerlijk om geen haast te hebben,” zuchtte Dinie. Daarna ruimden ze de boel op en hingen nog wat rond, tot Emmie aankondigde zich te gaan aankleden.

„Wacht daar nou nog even mee,” zei Tom. „Laten we eerst afspreken wat we vanmorgen zullen gaan doen.”

„Daar heb ik nog helemaal niet over nagedacht,” zei Dini. „Hadden jullie een plan?”

„Ik niet, ik weet niets, ik ga me aankleden.” Emmie liep al in de richting van de deur, maar ze bleef staan toen ze Tom hoorde zeggen:

„Ik had gedacht: zullen we een kerstboom kopen en wat versiersels? Als mam dan vanavond thuiskomt, is het een verrassing en is ze meteen in kerststemming.”

„Ja!” riep Dini. „Laten we eerst kijken wat we voor geld hebben.”

De spaarpotten kwamen eraan te pas en de inhoud bleek erg mee te vallen.

„We moeten alle versiersels kopen, hè?” zei Emmie.

„Laten we ons dan gauw aankleden en er meteen op uit gaan,” stelde Tom voor.

„Eerst een boom kopen en dan wat slingers en ballen en van dat andere spul, sneeuw en engelenhaar, je weet wel . . .”

Maar toen kwam Dini aarzelend met het voorstel eerst juffrouw Van Wanten om toestemming te vragen voor het in huis halen van de kerstboom.

Tom wuifde dat resoluut weg. „Een kerstboom maakt in ieder geval geen lawaai,” vond hij. „Wat ze er dus op tegen kan hebben, begrijp ik niet.”

„De naalden . . .” weifelde Dini.

„Nou, die hoeft zij toch niet op te ruimen,” zei Tom. „Dat doen we toch zeker zelf? En dan . . . ik blijf het zeggen: deze kamers zijn van ons. Moeder betaalt ervoor.”

Daar was verder niet veel tegen in te brengen en nadat ze zich hadden aangekleed gingen ze op weg.

Op de markt kochten ze na veel wikken en wegen een geschikte boom.

Niet te groot en niet te klein. Maar toen Tom hem betaald had (hij bewaarde de portemonnaie met het geld), kwam hij tot de ontdekking, dat ze niet slim hadden ge-

handeld . . .

„Meneer,” zei hij tegen de koopman, „mogen we hem hier even laten staan? We moeten nog boodschappen doen.”

De koopman zette de boom apart met een bordje: 'Verkocht' eraan.

„Je moet nooit met een kerstboom een warenhuis ingaan,” legde Tom zijn zusjes uit. „Dat kost je een kapitaal aan vernielde nylons.”

„We hadden de boom toch wel eerst naar huis kunnen brengen,” zei Dini.

„Ja, jò, maar dan moeten we nog een keer de trap op en af en krijg je twee keer het geroep van „Vegen, vegen . . .” en dat begint me nou de keel uit te hangen.”

De meisjes waren het daar wel mee eens. Emmie zei alleen een beetje benauwd: „De koopman zal de boom toch wel goed bewaren en hem niet nõg eens verkopen?”

„Welnee, meid, daarvoor had hij een veel te eerlijk gezicht.” Tom beweerde, dat hij van een mens alles te weten kon komen door zijn gezicht te bestuderen. „Ga nu maar gauw mee door deze draaideur.”

Het was een enorm gedrang bij de afdeling kerstversierselen. Maar Tom, Dini en Emmie slaagden er toch in, een aantal slingers, ballen en klokjes te bemachtigen.

Tom maakte de rekening op en kondigde aan dat het erg meeviel met het overgebleven geld.

„Hè, laten we dan wat méér lametta en een spuitbus namaaksneeuw kopen,” stelde Dini voor. En dan gauw de boom halen en naar huis . . . versieren.”

De boom bleek er nog te zijn, en belast en beladen gingen ze op huis aan.

Tot hun verwondering verscheen er geen boos hoofdje over de trapleuning en snerpte er geen stemmetje: „Vegen, vegen!” toen ze de huisdeur hadden opengedaan en ijverig hun schoenen stonden af te kloppen.

„Boffen wij even! Wantje heeft zeker de kuierlatten genomen,” bromde Tom. „Nu ziet ze niet eens dat wij een kerstboom meebrengen.”

Een goed plaatsje voor de kerstboom was gauw gevonden (op een hoekkastje) en onder het zingen van ‘Midden in de winternacht’ gingen ze aan het versieren.

„’t Wordt geweldig!” riep Emmie, die na een tijdje op een afstand ging staan. „Maar toch hebben we nòg iets vergeten . . . Kaarsjes en een piek!”

„Ja, natuurlijk, wat een ezels zijn we!”

„Nou niks erg. We hebben nog geld, dan gaan we nòg maar een keer weg.”

Voor de tweede keer die ochtend trokken ze hun jassen aan en gingen erop uit.

En toen ze terugkwamen en de huisdeur openden, snerpte hun wèl dadelijk een stemmetje tegemoet: „Vegen, vegen!”

„O, daar heb je haar weer,” zuchtte Dini en Tom riep met verheffing van stem: „Ik veeg al, juffrouw Van Wanten! - Majesteit -,” voegde hij er zacht aan toe. Het hoofdje bovenaan de trapleuning verdween, een deur werd dichtgeslagen.

Achter elkaar liepen de kinderen op hun tenen naar boven. Dini, die achteraan kwam, kneep stijf haar lippen op elkaar, omdat ze nog steeds een lach voelde kriebelen; en Emmie, die dat aanvoelde, giechelde zachtjes en kon zich bijna niet goedhouden, toen Tom met gefronste wenkbrauwen omkeek en met zijn lippen geluidloos de woorden ‘Vegen, vegen’ vormde.

„Hou je op!” fluisterde ze benauwd, terwijl ze langs juffrouw Van Wantens kamerdeur slopen.

„O, gierde ze, toen ze in hun eigen kamer waren aangekomen. „Even uitlachen!”

„Stil toch, als ze je hoort,” mompelde Dini, die ook bijna haar lachen niet kon houden.

Maar ineens lachte ze niet meer, maar bleef verstijfd staren naar de hoek, waar de kerstboom stond, nee gestaan had . . . Het kastje, dat ze alle drie als de beste plaats hadden aangewezen, was er nog wel, maar er lag alleen een kleedje overheen. Geen kerstboom er bovenop, met engelenhaar, ballen, slingers. En toen ze verbaasd de kamer rondkeken, was er ook nergens een spoor van de kerstboom te bekennen. Ja toch, wat naalden op de grond en een klein beetje zilverlametta.

Een ogenblik zei niemand wat. Toen begonnen ze alledrie tegelijk te roepen. „Juffrouw Van Wanten!”

„Die heeft onze kerstboom weggenomen,” besliste Tom. „Ik had véél kunnen denken, maar zoiets toch ècht niet. Jullie?”

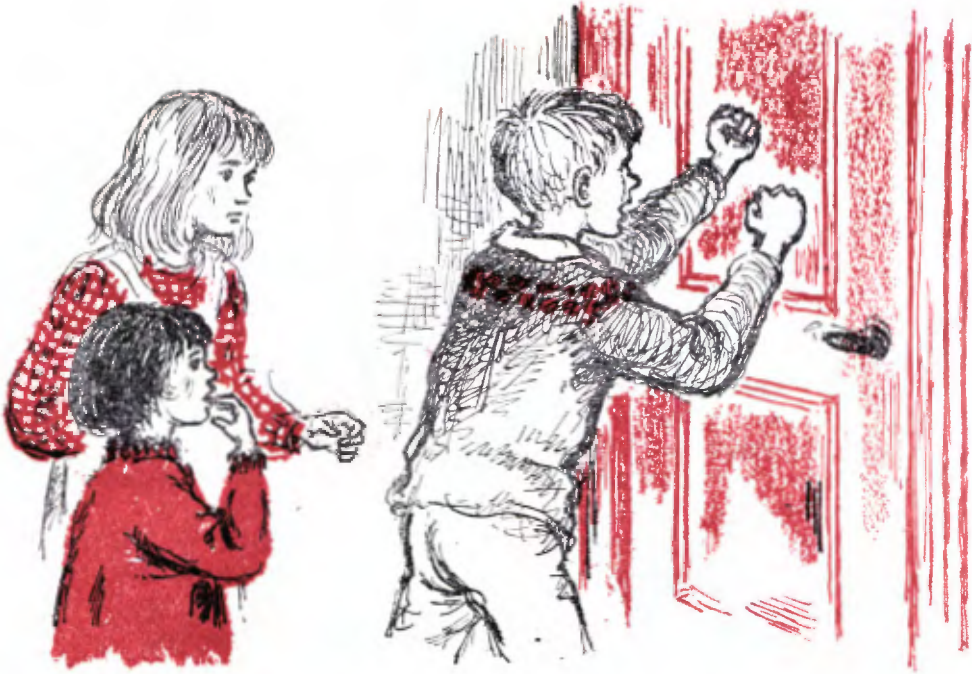
„Zou ze dat echt gedaan hebben?” weifelde Dinie.

„O, vast!” antwoordde Tom. Ze heeft zich suf gepiekerd hoe ze ons kon treiteren en nu wist ze wat! Van de week, Dini, toen jij de melk had laten overkoken op het gasstel in de keuken, wat was ze toen niet woedend! Wat ging ze te keer. Net of je zoiets expres doet!”

„Ja, en dat terwijl ik steeds maar zei dat het me speet, en dat ik het hele gasstel schoon zou maken,” zei Dini.

„En een dag daarna kreeg ik ervan langs, omdat ik mijn schooltas in de gang onder de kapstok had laten staan en ze er daar haar nek over breken kon,” zei Emmie.

„Hoe je je nek kunt breken over iets dat tegen de muur onder de kapstok staat, begrijp ik niet. Maar ze kan zoiets dan toch gewóón tegen je zeggen! Dan neem ik mijn tas mee naar binnen en punt.”

„Maar ik laat het er niet bij zitten!“ briede Tom. „Ik ga er op af, nu meteen. En dan zullen we zien, wat er gebeurt. Is ze nu helemáál van de ratten gebeten?“

En omdat Tom zo dapper was, durfden de meisjes ook.

Tom klopte vastberaden op de kamerdeur en riep: „Juffrouw Van Wanten, kunnen we u even spreken?“

Geen antwoord.

Tom probeerde de deur te openen.

„Hé, joh, mág niet!“ fluisterde Emmie, maar daar trok Tom zich niets van aan.

De deur bleek op slot te zijn.

„Juffrouw Van Wanten, juffrouw Van Wanten!“ riep Tom luidkeels en roffelde op de deur.

Geen antwoord. Niets in de kamer bewoog.

„Ze is zeker weer weggegaan, boodschappen doen,“ veronderstelde Emmie.

Daar stonden ze en wisten even niet wat te doen.

„We gaan in haar kamer kijken!“ zei Tom toen. „Dat kan als je op de waranda staat.“

Hoewel ze wisten dat het niet behoorde, liepen ze nu toch door de keuken en deden de warandadeur open. Tom ging voorop, en loerde tussen de gordijntjes in juffrouw Van Wantens kamer.

„Zie je wat?“ fluisterden de meisjes.

„Nee,“ fluisterde Tom terug, alleen maar heel ouderwetse, nare meubeltjes; en geen kerstboom.“

Daar werd beneden een sleutel in het slot gestoken.

„Gauw Tom, van die waranda af, daar komt ze aan!“ jachtte Dini en Emmie greep haar broer bij de mouw en trok hem mee.

„We wachten haar op, boven aan de trap,“ zei Tom, „en vragen het haar meteen.“

Voetstappen kwamen de trap op. De kinderen, stonden stokstijf met dreigende gezichten. En net wou Tom beginnen met de aanval, toen . . .

„O, 't is màm!” riepen ze in koor. En hun moeder werd zo geknuffeld, dat haar bontmutsje de trap afviel en door Emmie naar boven gehaald moest worden.

„Kinderen, ben ik niet fijn vroeg thuis?” riep moeder. „Eerder vrij van kantoor!” Maar toen merkte ze zeker iets ongewoons, want ze vroeg. „Is er iets? Jullie kijken zo vreemd. En wat staan jullie hier raar!”

„Mam, de kerstboom!” riepen ze toen alle drie. „Onze kerstboom, weg! Juffrouw Van Wanten!”

„Ik begrijp er niets van,” zei moeder. „Laten we eerst de kamer eens ingaan, daar is 't vast warmer dan hier.”

En toen ze in de kamer waren, kreeg moeder het hele verhaal. Ze luisterde aandachtig en toen iedereen uitgesproken was, dacht ze even na.

„Als er iets weg is, ja, dan ga je het zoeken,” zei ze toen. „Goed, ik zoek met jullie mee. Hou je jassen maar aan, we gaan erop uit.”

„Erop uit?” Ze begrepen er niets van. Erop uit om de kerstboom te zoeken?

„Een kerstboom loopt toch de straat niet op!” riep Emmie.

„Ja, dat weet je nooit,” zei moeder geheimzinnig.

Toen ging Tom een lichtje op. „Moeder weet er meer van!” riep hij uit. „Mam, waar gaan we naar toe?”

„Niets vragen,” antwoordde moeder. „Gewoon meekomen.”

En zo liepen ze even later met moeder door de straten. Het begon al donker te worden en er waren al veel lichten aangestoken.

Weer vroegen ze: „Mam, waar gaan we nou naar toe?”

Maar weer kregen ze ten antwoord: „Niets vragen, je zult wel zien.” En met een voor gevoel van iets heel fijns en zonder nog veel te praten, liepen ze met moeder mee. Ze kwamen in een nieuwe buurt, waar sommige huizen bewoond waren en sommige nog in aanbouw. Moeder ging een hoek om en weer een hoek om. De kinderen zeiden nu niets meer, het hart klopte in hun keel. Moeder ging weer een hoek om en nu kwamen ze in een straat waar al een heel rijtje huizen bewoond was. Leuke huizen met twee verdiepingen en voortuintjes.

Bij een van die huizen bleef moeder staan. Ze deed het tuinhokje open en liep een smal klinkerpaadje op. Ze haalde een sleutel uit haar tasje en opende de huisdeur.

„Kom binnen!” riep ze met haar heldere stem. „Kom binnen in ons eigen huis. En gezegend Kerstfeest.”

Ze kwamen binnen, terwijl moeder: „Vegen, vegen!” riep met de stem van juffrouw Van Wanten. Een gang met een loper en een kapstok. Toen twee ineenlopende kamers, heel gezellig ingericht. En op een laag tafeltje bij het raam prijkte de verdwenen kerstboom.

„Kinderen,” zei moeder, toen ze een klein beetje van de verrassing bekomen waren, „dit is nu jullie en mijn huis. Hier zullen we gelukkig wonen en Kerstfeest vieren. Dit huis is mij een tijd geleden toegewezen en om jullie te verrassen heb ik het stilletjes ingericht met onze eigen meubelen uit het pakhuis.”

„Ja, onze eigen stoelen en uw bureautje!” juichte Emmie.

„En de bank en de theekast!” riep Dini.

„En de klok en de schemerlampen!” jubelde Tom.

Ze gingen nu het hele huis door. Naar boven, waar een slaapkamer was voor moeder, een slaapkamer voor de meisjes en een wat kleinere kamer voor Tom. En ook hier ontdekten ze dingen die ze kenden van vroeger, maar die voor hen als nieuw

waren. En de vreugde steeg helemaal ten top toen er gebeld werd en hun hond Bolle werd afgeleverd.

„Die blijft nu weer bij ons!“ zei moeder.

Later zaten ze om de haard in de zitkamer en moeder vertelde, dat ze een paar uur geleden thuis was gekomen. Niet van kantoor; ze had de hele dag vrij gehad om het huis in te richten, en was daarvoor al vrij geweest zonder het de kinderen te zeggen. Ze had de kerstboom zien staan. Die moet er ook bij zijn, had ze gedacht, en versierd en wel had ze hem over straat naar hun nieuwe verblijfplaats gedragen.

„Ik werd wel nagekeken,“ zei moeder. „Maar het kon me helemaal niet schelen. Ik liep maar te glunderen.“

„En wij, die dachten dat juffrouw Van Wanten die boom achterover had gedrukt,“ zuchtte Dini.

„O ja,“ zei moeder. „Van juffrouw Van Wanten gesproken. „Ze komt tweede kerstdag bij ons eten en ik zal beide dagen voor een heerlijk etentje zorgen.“

„Juffrouw Van Wanten bij ons éten?“ riepen ze ontzet. „Mam, wéét ze dan van ons huis?“

„Natuurlijk,“ zei moeder rustig. „Ik moest de kamers toch opzeggen. „Ik vroeg of ze eens kwam kijken. En als u niets anders te doen hebt komt u dan tweede kerstdag en eet met ons mee, voegde ik eraan toe. En ze had niets anders te doen, want ze heeft *niemand* op de hele wereld, vertelde ze me.“

Ze moesten het even verwerken. Juffrouw Van Wanten bij hen aan tafel . . .

Te oordelen naar hun gezichten, viel dat niet zo heel erg in de smaak. Maar toen hoorden ze moeder zeggen: „Jongens, jullie weten, dat ik er niet van hou om tegen jullie te ‘preken’. Maar vinden jullie niet dat we op het feest van Jezus’ geboorte zo’n kleinigheid als een paar uurtjes gastvrijheid voor een eenzaam mens niet mogen nalaten? De Heer Jezus heeft zoveel voor ons gedaan. Laten wij dan iets, al is het nog zo weinig, doen voor Hem. Hij zegt immers, dat als je iets doet voor een ander mens je dat voor Hem hebt gedaan?“

En zo zat dus juffrouw Van Wanten die tweede Kerstdag bij hen aan de feestelijk gedekte tafel.

Hedda's eerste zeereis

Borghild Hagen kwam uit een geslacht van Noorse zeevaarders en zij wist dus wat het betekende getrouwd te zijn met een zeeman. Haar man, Niels, ging op in zijn vak. Al kon hij maar zelden genieten van de huiselijke warmte, toch bleef hij varen. Hagen stond goed aangeschreven; toen hij drieëndertig jaar was had zijn directie hem aangesteld tot gezagvoerder van het S.S. 'Odda', wel het oudste schip van de Noorse rederij Holter, maar dat deerde hem niet. Hij was nu 'Schipper naast God' en het was een mooi ogenblik geweest toen hij zijn drieëntwintigjarige vrouw Borghild het grote nieuws vertelde. Zij stonden naast het bedje, waarin hun ruim eenjarig dochtertje Hedda rustig lag te slapen.

„Je vader is kapitein, Hedda,” zei Borghild zacht en zij keek met dankbare trots naar haar stoere Niels.

„En nu heb ik nog een verrassing voor je,” zei Niels. „We moeten volgende week naar Rotterdam varen om kolen te laden voor Oslo; ik reken erop vóór Kerstmis thuis te zijn. Als je wilt mag je met Hedda deze reis meemaken; het zou dan haar eerste zeereis zijn.” Borghilds blauwe ogen straalden.

„Natuurlijk gaan we mee,” zei ze beslist. „Dat spreekt toch vanzelf.”

De 'Odda', een stoomschip van 5000 ton, even oud als Niels Hagen, was zeker geen modern vaartuig en de maximum snelheid bedroeg nauwelijks tien zeemijl per uur. Hagen had aan boord van dit schip als tweede stuurman gevaren en plezierige herinneringen aan die tijd behouden. Dat hem nu de 'Odda' was toevertrouwd, was een grote voldoening voor hem.

14 december voer de 'Odda' door de Oslofjord om de zuid. Het was rustig weer en de reis naar Rotterdam verliep voorspoedig. Borghild voelde zich direct thuis aan boord, evenals de kleine Hedda. Met grote ogen keek zij naar de meeuwen, die krijzend om het schip zweefden als zij gevoerd werden met stukjes brood.

In de haven van Rotterdam werden de ruimen met kolen gevuld; er waren enkele dagen mee gemoeid. Borghild ging de wal op om kerstbomen te kopen; op geen enkel Noors schip mocht immers een kerstboom ontbreken als het in de kersttijd op zee voer. Een klein boompje kwam in de kapiteinshut te staan, de beide andere kregen een plaats in de messroom van de officieren en in het volksverblijf. Tengevolge van hardnekkige dikke mist moest het vertrek van de 'Odda' naar zee enkele dagen worden uitgesteld. Pas in de ochtend van 23 december voer de 'Odda' de Nieuwe Waterweg uit. De weerberichten luidden niet gunstig: een diepe depressie naderde snel en er moest worden gerekend op harde zuid-westelijke wind. „Het kan een ruwe reis worden, Borghild,” had Niels gezegd. „En als je liever met de trein naar Oslo gaat, doe het dan vooral.”

Borghild had even haar schouders opgetrokken. „Wat denk je, de 'Odda' heeft toch al zoveel stormen doorstaan en je hoeft er niet bang voor te zijn, dat ik geen zeebenen heb.”

Toen voor de mond van de Nieuwe Waterweg de loods van boord was gestapt, zette de 'Odda' koers op het lichtschip Texel. De zee begon aan te schieten; de zuidwesten wind nam zienderogen in kracht toe. Uit de laag hangende wolken vielen kletterende buien op het grauwe water van de Noordzee. De barometer daalde snel.

Er was zware storm op komst uit het noordwesten, met windkracht 9. Veel last van de zee had de 'Odda' nog niet. „Dat zal wel anders worden als de wind uitschiet,“ dacht Niels Hagen en hij vroeg Borghild de kleine Hedda goed vast te binden in haar in de kajuit staande kinderbedje.

Ter hoogte van lichtschip Texel, enkele uren voor zonsondergang, viel een hevige bui in met regen en natte sneeuw. De noordwester-storm was in volle kracht losgebroken en joeg de golven hoog op. Slingerend en stampend voer de 'Odda' onverstoorbaar verder om de Noordoost. Licht uit patrijspoorten scheen over witte schuimstrepen. De wilde zee kletste tegen de scheepswand en bruiste over het glimmende dek. De marconist ving een radio-telefonisch noodsein op van een ruim 100 zeemijl om de noord in moeilijkheden verkerende kustvaarder: 'Mayday, mayday, hier m.s. 'Sweet Bliss', positie 54 graden 10 minuten noord, 5 graden 20 minuten oost. Hebben zware slagzij en maken water. Sleepbootassistentie dringend nodig.' ('Mayday' is het, op z'n Engels uitgesproken Franse *m'aidez* = help mij, internationale noodsein in radiotelefonisch verkeer, de gelijke betekenis hebbende van het radiotelegrafische s.o.s.)

Een Zweeds schip reageerde onmiddellijk. 'Kunnen over een uur bij u zijn om 'stand-by' te houden.' (Dit betekent: in de buurt blijven, om een oog in het zeil te houden.) Ook een Britse sleepboot bood haar diensten aan. Het was moeilijk om de gesprekken te volgen op de alleen voor noodverkeer bestemde 139 meter golf. Enkele vissersvaartuigen kwamen er telkens tussendoor. De 'Odda' kon haar reis vervolgen; er was immers al hulp onderweg voor de 'Sweet Bliss'.

Van lichtschip Texel af werd de mijnenvrije, door lichtboeien aangegeven route gevolgd. Tengevolge van zware sneeuwbuien was het zicht slecht, maar de 'Odda' bleef, ondanks de steeds wilder wordende zee, goed bestuurbaar en iedere boei werd tijdig verkend.

Tegen tien uur 's avonds, ter hoogte van boei ET 11, dwars van de Terschellinger Bosplaat, kreeg de 'Odda' het zeer zwaar te verduren. Venijnige brekers stormden met schuimend geweld op het wild slingerende schip af.

Plotseling waarschuwde de roerganger, dat hij de 'Odda' niet meer in de goede koers kon houden. Het schip kwam dwarszee te liggen en draaide langzaam naar stuurboord door. Niels Hagen klemde z'n lippen opeen. „Defect aan de stuurinrichting of het roer,“ dacht hij, zette de machinetelegraaf op stop en liet onmiddellijk een onderzoek instellen. De oorzaak was spoedig gevonden: de 'Odda' had geen roer meer! Nu ging het er om het schip voor een stranding te behoeden. Toen alle vertwijfelde pogingen om een noodroer op te tuigen, waren mislukt, zat er niets anders op dan de beide ankers uit te werpen. De kettingen ratelden uit de kluisgaten, de ankers groeven zich vast in de harde zandbodem. Even later lag de 'Odda' met de kop om de noordwest en ving de ongebroken kracht van de stormzee op. Hagen liet de machine volle kracht vooruitdraaien, om te trachten zodoende te voorkomen dat de ankers gingen krabben. Het leek erop of de ankers het hielden. Te 22.10 liet kapitein Hagen aan Scheveningen-radio seinen, dat sleepboothulp dringend nodig was. Wel lag de 'Odda' nog 5 zeemijl verwijderd van de gevaarlijke gronden van het Bornrif, een ver in zee uitstekende zandbank tussen Terschelling en Ameland, maar als de ankers gingen krabben of de kettingen het begaven, verdaagde het schip onvermijdelijk naar lager wal.

Scheveningen-radio waarschuwde direct alle betrokken instanties: de sleepboot- en bergingsmaatschappij te Terschelling, de directeur van de Koninklijke Noord- en Zuid-Hollandsche Redding-Maatschappij en ook het Vliegkamp Valkenburg waar

de Opsporings- en Reddingsdienst (o.s.r.d.) van de Koninklijke Marine helikopters paraat hield voor reddingwerk op zee.

De sleepboot 'Stormvogel', van Terschelling uitgevaren naar de 'Sweet Bliss' en op de terugweg naar de haven omdat een Britse sleepboot de kustvaarder reeds op sleeptouw had genomen, had koers gewijzigd en seinde over twee uur bij de 'Odda' te kunnen zijn. Hoewel nog geen s.o.s. was gegeven door het Noorse schip achtte de directeur van de K.N.Z.H.R.M. het raadzaam ook de reddingboten van de stations Terschelling en Oostmahorn uit te sturen. Hij belde de plaatselijke redding-commissies van deze stations op. Een kwartier later hadden de motorreddingboten 'Carlot' van Terschelling en de 'Gebroeders Luden' van Oostmahorn de trossen losgegooid. Vliegkamp Valkenburg liet weten, dat wegens het zeer zware stormweer hulp van helikopters *volstrekt* onmogelijk was.

Het Britse motorschip 'Lowestoft', dat zich 5 zeemijl van de 'Odda' bevond, nam radio-telefonisch contact op met de Noor en beloofde 'standby' te zullen houden totdat sleepboothulp aanwezig was. 'De 'Lowestoft' had een marconiste aan boord en het was wonderlijk om in deze stormnacht opeens een vrouwenstem in de radio te horen. „Thank you and God bless you,“ antwoordde de marconist van de 'Odda'. („Dank u en God zegene u“). Niels Hagen haalde verruimd adem toen hij zeker wist dat hulp in aantocht was. Hij ging even naar de kajuit om Borghild gerust te stellen. Dit bleek onnodig. Ze was volkomen kalm en vol vertrouwen in de goede afloop. „Hedda slaapt,“ zei ze. „Hou je taai.“

De situatie was echter verre van rooskleurig, want de ankers begonnen te krabben. Het schip dreef langzaam naar het Bornrif. Hagen had de marconist s.o.s. laten seinen, waarop Scheveningen-radio noodverkeer instelde en alle telefoongesprekken op de 139-meter-golf onverbiddelijk het zwijgen oplegde. Een enkele visserman (Scheveningen kende zijn Pappenheimers) kreeg te horen:

„Eeltje de Boer, stoppen met aanroepen of ik rapporteer u,“ waarop Eeltje de Boer, met zijn kotter ergens op de Noordzee, met één woord antwoordde.

„Sorry,“ zei hij en hield zich verder koest.

De bemanningsleden van de reddingboten 'Carlot' en 'Gebroeders Luden' waren snel gealarmeerd. Sommigen telefonisch, anderen door langs hun huizen lopend op de regenpijp te slaan, dan begrepen ze wel wat er aan de hand was. Allen hadden zonder aarzelen hun veilige huizen verlaten en, vechtend tegen de zware stormwind, spoedden zij zich naar de in de haven aan haar meertouwen rukkende reddingboot. De veertig-jarige, stoere Arjen Groendijk, pas sedert een jaar schipper van de Terschellinger reddingboot, was al verschillende malen uitgevaren om hulp te bieden, maar 'belangrijk' werk was er nog niet bij geweest. Een zieke gehaald van een voorbijvarend schip, gezocht naar een rondrijvend lijk, naar een in zee gestorte straaljager, een paar jachtjes vlotgetrokken en 'standby' gehouden bij een brandend schip. Zou hij nú de kans krijgen om te tonen wat hij waard was? Een verslaggever had hem eens gevraagd iets te vertellen over het reddingswerk. Veel wijzer was hij niet geworden. Arjen had alleen gezegd. „Als 't er op aankomt moeten wij ergens wezen waar niemand anders wil wezen.“

'De Gebroeders Luden' van Oostmahorn had de vloed mee, die kon dus eerder ter plaatse zijn dan de 'Carlot', dacht hij. Redden is ook een sport en al is het natuurlijk hoofdzaak, dat de mensen worden gered, Groendijk wilde ook wel eens met de vlag in top, ten teken, dat alle hens waren gered, de haven binnenlopen!

Oliegoed aan, zwemvesten om, de motoren gestart, trossen los en daar gingen ze dan, de blauw-witte reddingboten van Terschelling en Oostmahorn. Snel waren ze

in de donkere stormnacht uit het oog verdwenen. In vele huiskamers te Terschelling en Oostmahorn werden de radio-toestellen afgestemd op de 139-meter-golf; ook aan de wal zou de worsteling van de boten met grote spanning worden gevolgd. De directeur van de K.N.Z.H.R.M. nam ook contact op met het reddingstation Ameland. Ingeval van een stranding op het Bornrif bestond de mogelijkheid dat de 'Odda' over de banken zou heenslaan, want er was zeer hoog water voorspeld. Daarom werd de motorstrandreddingboot van Hollum door tien paarden naar het zuidweststrand van Ameland gereden, om zo nodig direct te kunnen worden gelanceerd. Voorts reed de truck met het lijnwerp- en wippertoestel van station paal 8, Terschelling, naar de punt van de Terschellinger Bosplaat en bleef hier gereed staan. Alle mogelijke maatregelen waren nu genomen.

Een half uur na middernacht had de sleepboot 'Stormvogel' de 'Odda' bereikt en een lijn werd overgeschoten. Hieraan was een dikkere lijn bevestigd, die met de winch van de 'Odda' werd ingehieuwd. Aan deze lijn werd aan boord van de 'Stormvogel' de zware sleeptros gebonden. Helaas liep de dunne lijn knijp en brak, toen zij bijna aan boord was van de 'Odda'. De eerste poging om verbinding te maken was dus mislukt. Veel tijd ging verloren alvorens een tweede poging kon worden ondernomen; de 'Stormvogel' ging zwaar te keer, zodat het moeilijk was de afgebroken lijn, die in geen geval in de schroef mocht komen, in te draaien. Intussen was de 'Gebroeders Luden' op het terrein van de strijd gekomen. Deze boot schoot langszij van de weinig lijn-makende 'Odda'. Zij botste met een hevige smak tegen de scheepswand, waarbij het hekwerk verhoog en de stuurhut enkele deuken opliep. Hagen had nog alle hoop op tijdige berging en praaide de reddingboot, dat hij zijn schip nog niet wenste te verlaten, waarop de 'Gebroeders Luden' bovenswinds en met langzaam draaiende motoren op enige afstand van de Noor op en neer bleef houden.

Aan boord van de 'Stormvogel' werd met man en macht gewerkt. Net toen de sleepboot in een goede positie lag om opnieuw een lijn over te schieten, kreeg zij motorstoring, zodat het niet verantwoord was een bergingspoging op zo korte afstand van het gevaarlijke Bornrif te ondernemen. De radio-telefonische onheilstijding bereikte de 'Odda' op het ogenblik dat de ankers het niet meer hielden. Het schip dreef nu snel naar de gronden. Van om de West naderde de 'Carlot'. Schipper Groendijk nam de in deze omstandigheden zeer juiste beslissing om tussen de 'Odda' en de gronden positie te kiezen. Hij had van de 'Gebroeders Luden' gehoord, dat ze langszij waren geweest en de bemanning nog niet van boord wilde, maar nu begon het toch op een stranding te lijken.

De 'Odda' verkeerde in een wanhopige situatie: de sleepboot was uitgeschakeld, de ankers hielden niet meer en het Bornrif lag vlakbij. Een vervaarlijke grondzee rees als een muur omhoog en stortte met brullend geweld voorover op het dek van de 'Odda', rukte een sloep uit de takels en verbrijzelde de ruiten van het stuurhuis. Even later stootte het achterschip op de harde bodem van het Bornrif. Nog een zware stoot, die zelfs de masten deed trillen, en het Bornrif, waar al zo menig schip zijn einde had gevonden, had de 'Odda' in zijn greep.

Arjen Groendijk hoefde niet te worden gevraagd om langszij te schieten om de schipbreukelingen van boord te halen. Hij overzag de situatie in een oogwenk: de 'Odda' lag met de kop om de West, zodat er aan bakboord wel wat lijn moest zijn. In de midscheeps, bij de deklamp, stonden de opvarenden in een kluitje bijeen. Ook Borghild met de in dekens gepakte Hedda. Zij verkeerde in grote spanning, maar bleef uiterlijk kalm.

De 'Carlot' schoot langszij, rijzend en dalend op de hoge zeeën. Het vier meter lan-

ge en twee meter brede springnet voor het stuurhuis van de reddingboot was fel beschenen. Niels Hagen beduidde zijn bemanning, dat zij een voor een in het net moesten springen. De stuurman, motordrijver en opstappers van de 'Carlot' stonden bij het springnet klaar. Arjen Groendijk, tot in alle vezels gespannen, manoeuvreerde zijn dansende boot zó bekwaam, dat zij vlak tegen de 'Odda' kwam te liggen. Daar sprong de eerste, een jonge matroos, hij viel voorover in het net, waar hij snel werd uitgetrokken. Het luik van het voorlogies stond open en hier dook hij in. Een tweede volgde, toen weer een. Daarna kreeg de langs het schip kolkende stroom de 'Carlot' te pakken, de boot scheerde weg en Groendijk moest opnieuw een aanval wagen.

„Je hebt nu gezien hoe 't moet, Borghild,“ zei Niels. „Eerst Hedda en dan jij.“ Hij pakte zijn dochttertje beet en wachtte op het juiste moment. De redders hadden al begrepen waarom het ging. Een van de opstappers, de lange Tjalf Mier klom in het net en hield zich daar wijdbeens, met moeite staande. Daar kwam het kostbare vrachtje! Tjalf ving het handig op, maar omklemde het kind zó fors in zijn stevige armen, dat het hard begon te huilen. Tjalf had zelf kinderen en zijn reactie was, de jonge Hedda een dikke zoen te geven. Ze hield op met huilen en Tjalf bracht haar direct naar het achterlogies, waar zij in een kooi werd gelegd. Borghild sprong toen de 'Carlot' weer op een golftop omhoog rees. Even later was zij bij haar dochttertje.

Ruim een uur duurde het voordat zeventien opvarenden van de 'Odda' veilig aan boord van de reddingboot waren. Nog drie man, twee stokers en de kapitein waren op het ten ondergang gedoemde schip. Niels Hagen wilde als laatste van boord gaan, maar de beide stokers durfden niet te springen, zodat hij, om geen tijd te verliezen, de sprong waagde. Nauwelijks stond hij op het dek van de 'Carlot' of de 'Odda'

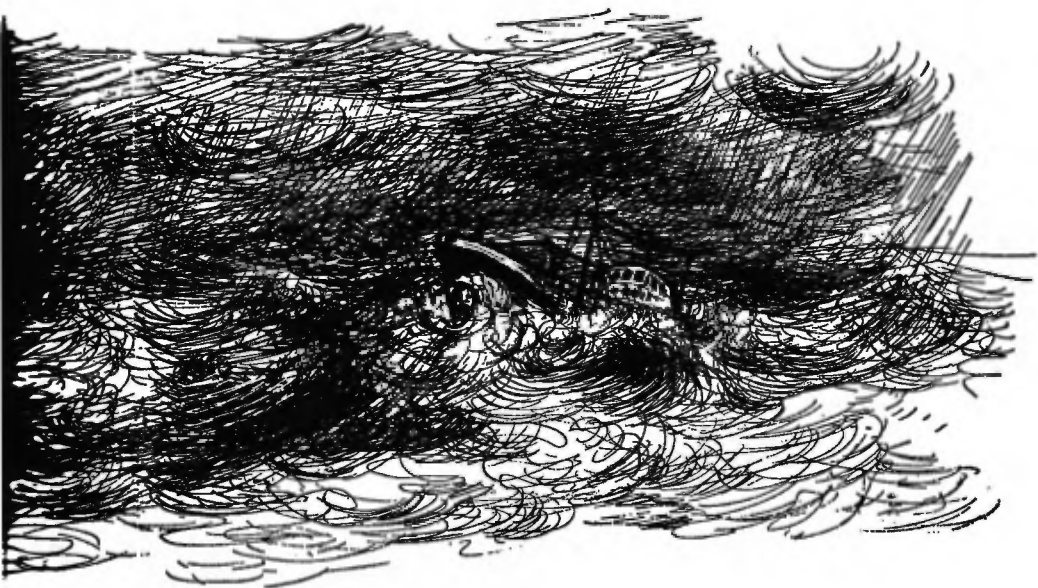
scheurde met een gekraak alsof het donderde in twee stukken. De lichten aan boord doofden. Staalplaten en dekbalken braken als lucifershoutjes af en het tegen elkaar schurende metaal werd een ogenblik roodgloeiend. Het achterschip van de 'Odda' verdween in de golven, waarna het voorschip wegzwaaide en Groendijk genoodzaakt was zijn boot de ruimte te geven. Meteen werd de 'Carlot' overstelpt door een zware zee, maar zij schudde het water van zich af en nu zette Groendijk de kop van de 'Carlot' tegen de 'Odda'.

De beide stokers hadden zich aan de buitenkant aan de verschansing vastgeklampt maar durfden nog niet te springen. Zij werden zonder pardon door de redders aan boord van de 'Carlot' aan hun benen van het wrak gesleurd.

„Alle hens gered?” vroeg Groendijk aan de naast hem in de stuurhut staande kapitein. Hagen had de koppen geteld tijdens de reddingactie, hij wist dus dat allen gered waren.

Op korte afstand lag de 'Gebroeders Luden'; de bemanning van deze boot had de hele redding kunnen volgen, met bewondering, maar ook met een beetje jaloezie. De stuurman van de 'Carlot' gaf het goede nieuws direct door aan Kustwacht Brandaris, die Scheveningen-radio en de directeur van de K.N.Z.H.R.M. op de hoogte bracht. De redding-actie had niet beter kunnen verlopen. Alle hens: achttien man, een vrouw en een kind waren gered. Maar de 'Odda' kon als 'total loss' worden afgeschreven. De 'Gebroeders Luden' keerde naar Oostmahorn terug, de 'Stormvogel' voer langzaam, want de motor kon nog niet volle kracht draaien, naar Terschelling.

De kletsnatte geredden lagen in voorlogies, achterlogies en benedenstuurhut van de 'Carlot'. Het was er benauwd en de reddingboot slingerde en stampte als een bezetene. Nadat de scheepskok zeeziek was geworden, volgden er meer en de lange reis terug naar Terschelling zou hen nog lang heugen. Borghild, die zich ook mise-

rabel voelde, lag met Hedda in haar armen in kooi. Zij had lang in onzekerheid verkeerd of ook haar man was gered.

Toen zij z'n ernstige, strakke gezicht zag, klaarde zij op. „Maak je geen zorgen over deze ramp, Niels,” zei ze, „hier kon je niets aan doen.”

Niels knikte, zo was het. Ik ben alleen dankbaar, dat niemand is verongelukt,” zei hij. „Je hebt je flink gehouden, vrouw.”

„Hedda ook,” zei Borghild met een lachje.

Niels Hagen ging naar de stuurhut en greep de hand van Arjen Groendijk. Hij zei niets, kon ook niets zeggen, maar Groendijk begreep maar al te goed wat er in de kapitein, die zijn schip had verloren, omging.

Met dagworden liep de 'Carlot' het Thomas Smitgat binnen. Er stond hoge branding op de drempel van dit zeegat en Groendijk liet de kegelvormige zeildoekse sleepzak uitvieren om te voorkomen, dat de reddingboot door de wild voortstuivende grondzeeën uit haar roer liep. Met de Maatschappij-vlag in top voer de 'Carlot' de haven van West Terschelling binnen. Op de kade stonden veel Terschellingens. Ook de vrouwen en familieleden van de redders. Arjen Groendijk zag z'n vrouw en hield z'n duim omhoog. „Zó'n boot is de 'Carlot',” wilde hij daarmee zeggen.

De geredde Noren werden ondergebracht in enkele hotels, waar zij droge kleren, warme dranken en voedsel kregen. De telefoon stond niet stil. Contact met de Rederij in Oslo, met de consul van Noorwegen en met vele kranten, hongerig naar nieuws over deze spectaculaire redding.

De bemanning van de 'Carlot' schrobde de verblijven schoon; dat was hard nodig. Er werd olie bijgeladen en een paar uur later meldde Arjen Groendijk aan de Reddingcommissie: „We zijn klaar om uit te varen als het moet.”

Een extra boot van de veerdienst bracht de schipbreukelingen naar Harlingen. Hier stonden auto's gereed om hen naar Leeuwarden te vervoeren. Ze kwamen nog net op tijd voor de aansluiting met de sneltrein naar Oslo. En zo vierden zij dan tòch het Kerstfeest bij hun familie. Wel zonder de in Rotterdam gekochte geschenken, maar met een gevoel van grote dankbaarheid.

Kapitein Niels Hagen bleef met Borghild en Hedda nog enkele dagen op Terschelling. Op het strand van het eiland spoelden kolen en wrakhout aan en ook de beide totaal vernielde sloepen van de 'Odda'. Een strandjutter vond een van de kerstboompjes, enkele versierselen hingen er nog aan. Hij bracht het boompje naar Arjen Groendijk. 's Avonds vierden Niels Hagen, Borghild en Hedda het kerstfeest in het huis van hun redder in nood. Hedda kraaide van de pret toen zij de lichtjes zag flonkeren.

De storm trok voorbij; twee dagen na de stranding werd Hagen de gelegenheid geboden met de 'Carlot' een bezoek te brengen aan zijn door de golven verwoeste schip. Groendijk nam de positie van het wrak op en zette deze in de kaart. De zee was kalm, er stond alleen nog een lange, luie deining en daarom kon Hagen zonder risico op het wrak klimmen. Hij vond er nog enkele belangrijke scheepspapieren en nam ook een bundeltje doornatte kleren van Borghild en een speelgoedbeertje van Hedda mee. Het kostte hem moeite afscheid te nemen van de 'Odda', het eerste schip waarop hij als kapitein had gevaren; maar hij twijfelde er niet aan, dat het onderzoek naar de scheepsramp voor hem gunstig zou uitvallen.

Dat was dan ook inderdaad het geval; hij kreeg zelfs een tevredenheidsbetuiging voor de door hem genomen maatregelen om stranding te voorkomen en de Rederij Holter vertrouwde hem een van haar nieuwste motorschepen toe.

Spelletjes bij slecht weer

Is het weer te slecht om naar buiten te gaan? Weet je niet meer wat je nu eens zal doen?

Kom, probeer eens de volgende spelletjes. Je zult er beslist veel plezier mee beleven.

On of eef

(voor drie of meer spelers)

Nodig per speler: 10 knopen of 10 knikkers.

De spelers leggen de knopen zó neer dat de andere spelers ze niet kunnen zien. Speler nr. 1 neemt een paar knopen in zijn hand en legt zijn hand dan gesloten voor een van de andere spelers neer en vraagt hem: „On of eef?”

Eef wil zeggen: een even getal, 2, 4, 6, 8, of 10.

On wil zeggen: een oneven getal, 1, 3, 5, 7, of 9.

Zegt de speler bijvoorbeeld „eef”, dan laat speler nr. 1 zien hoeveel knopen hij in zijn hand heeft. Heeft hij een even aantal knopen in de hand dan heeft de speler goed geraden en krijgt hij de knopen.

Heeft hij misgeraden, dan moet de speler net zoveel knopen aan speler nr. 1 geven als deze in zijn hand heeft.

Speler nr. 1 gaat nu naar de andere spelers. En als hij bij iedereen geweest is, begint nr. 2 een rondje „on of eef”.

De koopman uit Parijs

(voor twee of meer spelers)

„Ik ben een koopman uit Parijs,
ik verkoop goederen voor elke prijs,
ja en nee versta ik niet,
wit en zwart verkoop ik niet!”

Een van de spelers mag koopman(vrouw) zijn.

Hij zegt het bovenstaande rijmpje op, en vraagt dan aan een van de andere spelers: „Wat wenst u mevrouw (meneer)?” of „Wat is er van uw dienst?”

Je begrijpt al dat deze koopman of koopvrouw een winkeltje heeft waarin van alles te koop is.

Maar . . . je hebt het al gehoord in het rijmpje: Ja en nee verstaat hij niet. En wit of zwart verkoopt hij niet.

Wat de koopman ook zegt, je mag nóóit antwoorden met ja of neen, en ook niet met wit of zwart. Doe je dat toch, dan ben je af en dan gaat de koopman naar de volgende speler.

Iedere koopman mag drie klanten bedienen. Dan mag een ander koopman zijn.

Knickerspel (om op de vloer te spelen)

(voor twee of meer spelers)

Van een schoenendoos kun je een fijn spel maken. Je knipt uit één van de lange zijden 3 boogjes, zó groot, dat een glazen knikker er gemakkelijk door kan rollen.

Boven ieder boogje zet je een cijfer, 1, 2, of 3.

Een speler heeft de doos en gaat er mee op de vloer zitten (liefst een gladde vloer) op ongeveer 2 meter afstand van de overige spelers. De spelers proberen nu om beurten een glazen knikker door een van de boogjes te rollen. Mislukt het, dan is de knikker voor de houder van de doos; lukt het wel, dan krijgt de speler net zo veel knickers van de dooshouder als staat aangegeven boven het boogje waar de knikker doorheen rolde.

Als een speler geen knickers meer heeft, dan is het zijn beurt om dooshouder te worden.

Figuren leggen

(voor twee of meer spelers)

Nodig: per speler een vouwblaadje of een ander stuk vierkant papier, een schaar.

Eerst gaan we even vouwen. Het vouwblaadje moet je zó vouwen dat er 16 vierkantjes ontstaan.

Nu knip je alle vierkantjes uit.

10 vierkantjes laat je heel, 4 vierkantjes knip je schuin door, zodat je 8 driehoekjes krijgt, 2 vierkantjes knip je ieder in 4 reepjes.

Nu spreken de spelers met elkaar af wat zij gaan leggen met deze figuurtjes, bijvoorbeeld een huis, een schip, een auto.

Het gaat er om wie het mooiste figuur heeft gelegd en de meeste figuurtjes daarbij gebruikt heeft.

Misschien wil moeder wel voor 'jury' spelen.

Vijf-minutenspel

(voor twee of meer spelers)

Nodig per speler: een blaadje papier en een ballpoint.

We bedenken met elkaar een héél lang woord. Bijvoorbeeld: slaapkamerstoel, autobuspassagier, tuingereedschappen.

Jullie kunnen er vast nog een heleboel bedenken.

Iedere speler schrijft nu op zijn blaadje bijvoorbeeld: autobuspassagier. Maar de letters moeten niet naast elkaar staan, maar onder elkaar.

Nu krijgen we precies vijf minuten tijd om bij iedere letter een jongens of meisjesnaam te zoeken die met die letter begint. Na vijf minuten stoppen we en kijken wie de meeste namen heeft (Annie, Ursula, Ton, Otto, enzovoort).

Variaties zijn: plaatsnamen, dierennamen enzovoort.

Dobbelsteenspel

(voor drie of meer spelers)

Nodig zijn: twee dobbelstenen, papier en ballpoint.

Een speler is de teller. Hij schrijft op een blaadje papier de namen van de deelnemers.

Om beurten werpen de spelers de dobbelstenen. De teller telt het aantal ogen en noteert het getal op het blaadje onder de naam van de speler.

Wie het eerst de honderd punten passeert is winnaar; hij mag dan de volgende teller zijn.

Zelf aan het werk

Hier zijn ze weer, de werkjes waarmee je prettig bezig kunt zijn: knutselen, een mooie plaat kleuren, een verhaal schrijven en alle mogelijke puzzels oplossen.

Eerst komen de kerstversieringen waarvoor Harm van Veen aanwijzingen geeft. Veel succes ermee!

D. A. Cr.-Sch.

Sneeuw witte kerstversieringen

Ditmaal werken we met een modern materiaal: wit schuimplastic, dat gebruikt wordt voor plafondbekleding.

Het is te koop in tegels van 50 x 50 cm.

De dikste is 1 cm en het is heel licht.

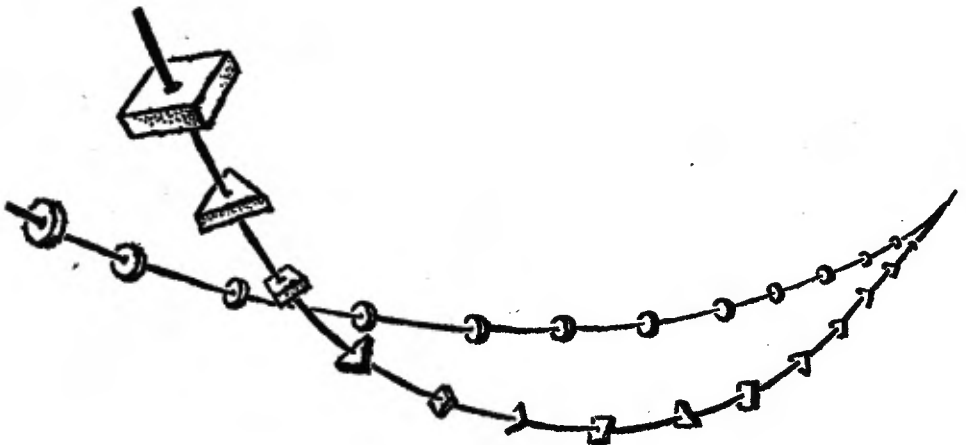
De technische namen van dit materiaal zijn styropor of tempex, maar jullie kennen het als ruitepiep, omdat het zo mooi piept als je het over glas wrijft.

Tempex is gemakkelijk te snijden met een scherp mes of een broodzaag. Ook een figuurzaag komt er heel gemakkelijk door.

We beginnen met het gemakkelijkste:

Slingers die de *allerkleinsten* al kunnen maken van alle snippers schuim die overblijven als de grotere kinderen met hun werk klaar zijn.

Van deze snippers worden de mooie stukjes uitgezocht om zó te gebruiken, en van het overige worden driehoekjes en vierkantjes gesneden, die afwisselend aan een draad worden geregen (netjes op gelijke afstanden schuiven). Dat vormt een heel mooie en lichte slinger, die in de kerstboom of zomaar in de kamer kan hangen. Aan de slinger kunnen ook ronde schijfjes worden geregen, maar die zijn veel moeilijker te snijden.

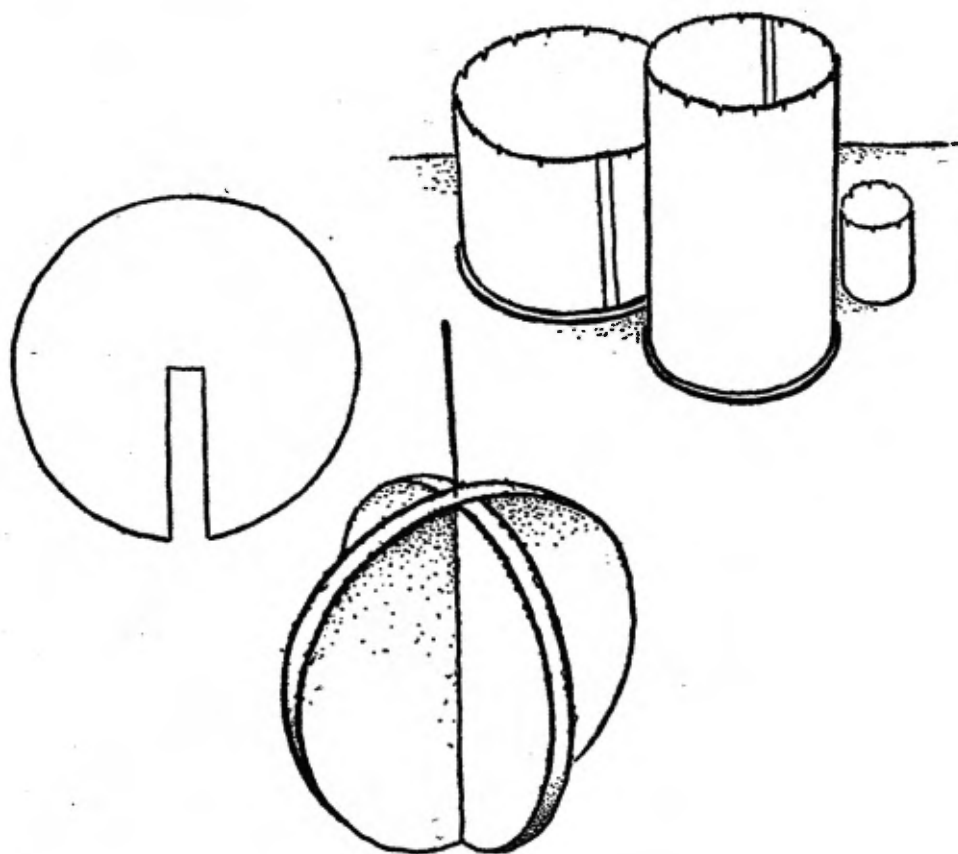

Ook al *ben je wat groter*, dan is het toch nog moeilijk om met de figuurzaag mooie rondjes uit te zagen. Maar er is een maniertje, waardoor het heel makkelijk wordt om zuivere rondjes uit te snijden. Hiervoor wil vader of je grote broer wel even helpen. Je hebt een blikken bus nodig, zo breed als het rondje dat moet worden uitgesneden. Van dat busje wordt het bovenste stuk afgezaagd of -geknipt. Wat overblijft is de bodem met een groot deel van de opstaande wand. Die is nu aan de rand heel scherp: Er

kunnen met een vijl nog kleine tandjes in worden gemaakt.

Heb je eenmaal dit hulpmiddel, dan kun je er precies ronde schijfjes mee snijden. Je hoeft het busje maar omgekeerd op de plaat te zetten en voorzichtig te draaien - niet hard drukken. Als het eenmaal pakt dan kun je wat sneller draaien tot dat het schijfje los is.

Maar nu zit het in het busje! Geen nood; druk op het plastic, vlak bij de rand en het rondje wipt aan de andere kant omhoog zodat je het pakken kunt.

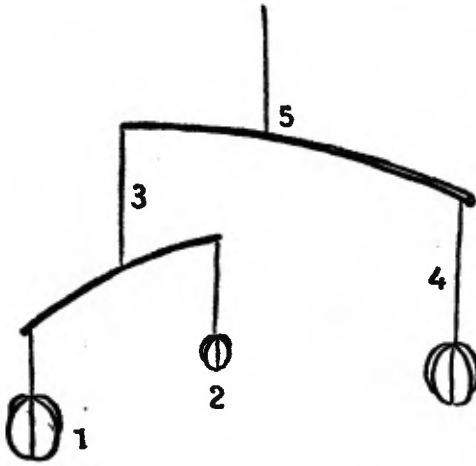

Van de ronde schijfjes kun je nog veel meer maken dan slingers. Snijdt in twee rondjes een gleuf van één cm breed tot

aan het midden. Schuif de beide rondjes nu in elkaar - en je hebt een zelfgemaakte kerstboomhanger.

Wie over een aantal busjes van opeenvolgende maten beschikt *en al wat handiger is*, kan veel meer maken: als je een kleine schijf uit een grotere snijdt, blijft er aan de buitenkant een ring over.

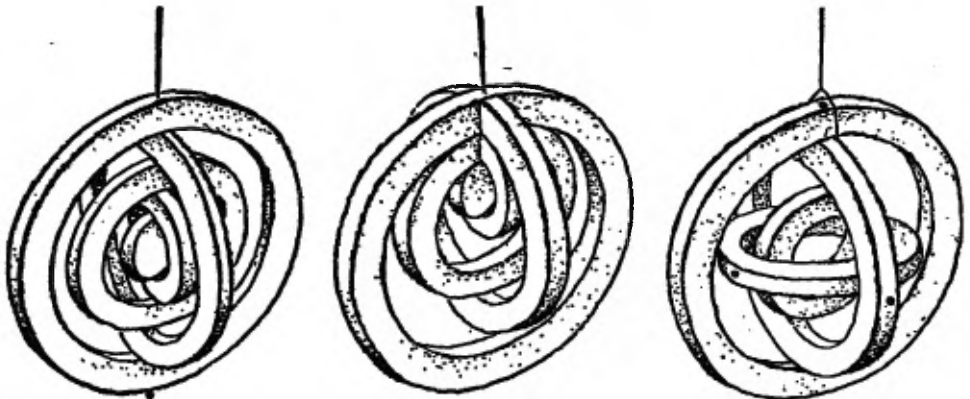
Van die ringen kunnen weer allerlei verschillende versieringen worden gemaakt. De tekeningen tonen er enkele, en je kunt er nog een groot aantal andere bij verzinnen.

Ook kun je een aantal van zulke figuren aan de einden van heel dunne stokjes of limonaderietjes ophangen. De stokjes hangen op hun beurt weer aan de einden van een hoger stokje. Alles hangt tenslotte aan één draad en beweegt voortdurend door het kleinste zuchtje. Zo'n mobile moet je altijd van onder af opbouwen.

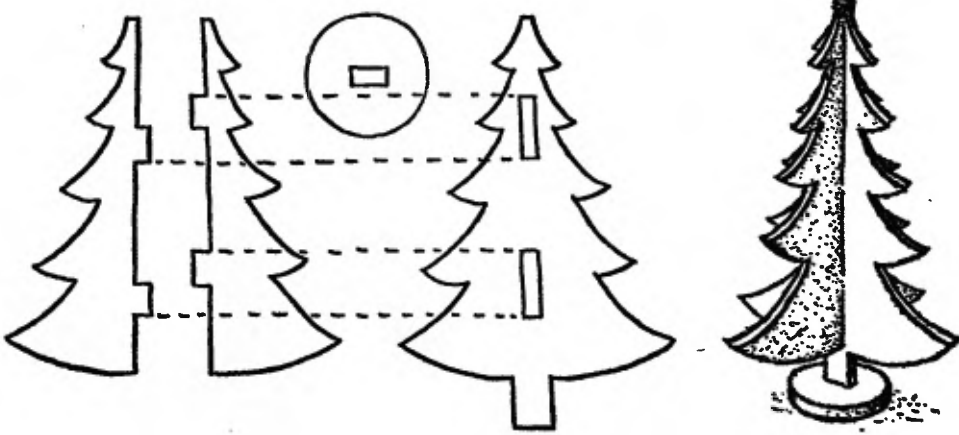
Om van een aantal ringen een figuur samen te stellen kun je er van boven af een stukje ijzerdraad doorsteken. De ringen kunnen om het staafje draaien en in verschillende richtingen worden gezet. Voor het opbergen kunnen de ringen in een plat vlak worden gedraaid. Dat kan niet als de figuur met spelden in elkaar wordt gezet, zoals bij de andere voorbeelden,

maar op die wijze kun je wel veel meer samenstellingen verzinnen. Jammer genoeg zijn de meeste soorten tube-lijm niet geschikt voor tempex, omdat het er in oplost. Witte papier- of houtlijm is wel bruikbaar, maar droogt langzaam. Met een stukje plakband kun je ook wonderen doen.

Wie goed met de figuurzaag kan omgaan, kan een opvouwbare kerstboom maken. Let op de plaats van de openingen en de uitstekende nokjes. Die moeten precies in elkaar passen. De boomstam

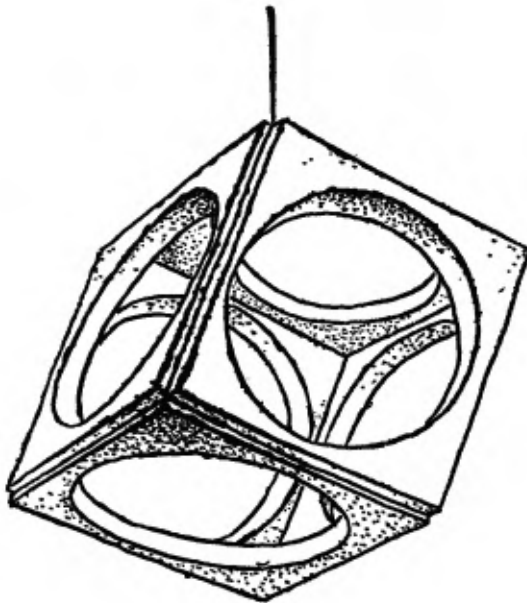
past in de rechthoekige opening in het rondje dat als standaard dient. Versier de boom met smalle reepjes aluminiumfolie en stukjes van gekleurde rietjes als kaarsjes.

Ten slotte nog een waarschuwing. Het schuimplastic krimpt in elkaar en smelt als het warm wordt; deze versieringen mogen dus niet vlak boven een kachel of

een brandende kaars hangen. Ik wens je veel vindingrijkheid, en een prettig kerstfeest toe!

Harm van Veen

In de stal

Een heel fijne plaat om te kleuren. Je mag krijt gebruiken, of kleurpotlood, pastel of

watervarf. Maak er maar iets heel moois van!

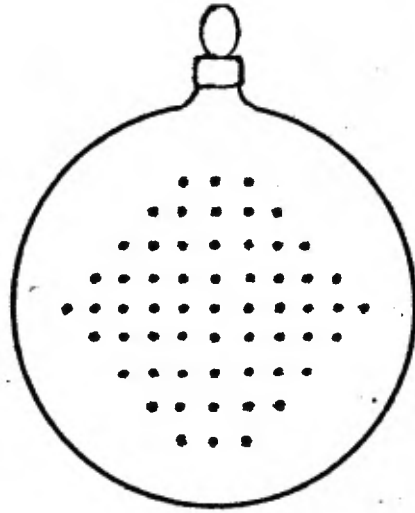
Tweede opgave

Kerstballen maken

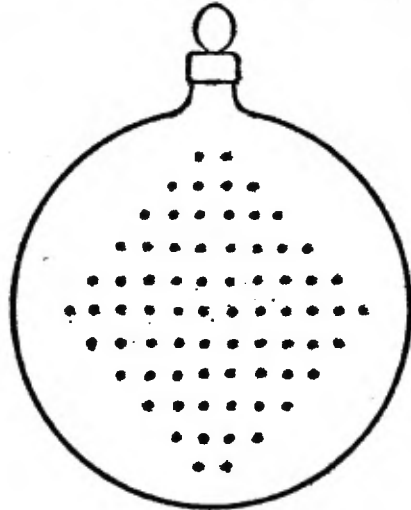
Dit jaar gaan we nu eens heel bijzondere kerstballen maken, niet van papier of metaal of glas, maar van woordjes! Als je er eenmaal een paar gevonden hebt, zul je iets ontdekken waardoor de verdere oplossing veel gemakkelijker wordt

dan je op het eerste gezicht denkt. Begin maar met een kleintje, dan vallen de grotere zeker mee. De jongste kinderen hoeven natuurlijk maar één of twee ballen in te vullen om al voor een prijs in aanmerking te komen.

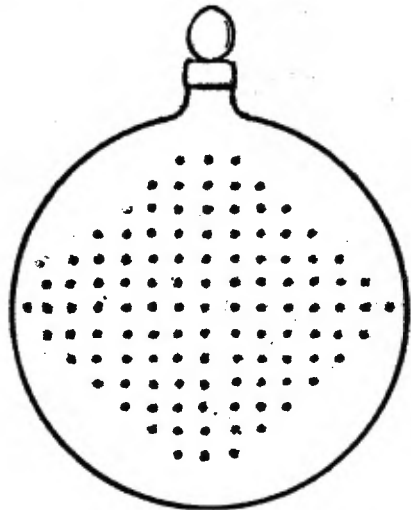
- 1 niet warm
- 2 ordeteken
- 3 je knieën buigen
- 4 bloeit in de kersttijd
- 5 onzelfstandige volgelingen
- 6 taal die in de kerk gebruikt wordt
- 7 werktuig om mee te kloppen
- 8 rondte
- 9 het omgekeerde van: warmte

- 1 jongensnaam
- 2 kledingstuk
- 3 weet jij, waar hij hangt?
- 4 grondstof voor kaarsen
- 5 ringvormig gebak
- 6 kerstraktatie
- 7 welluidende samenzang
- 8 gebruik je in de kerk
- 9 vorst (zeer belangrijk man)
- 10 jammer, als hij op is!
- 11 vogelroep

- 1 „... ik heb je!” roep je als je deze puzzel hebt opgelost
- 2 ring van in elkaar gevlochten bloemen
- 3 instrumenten met klepel of hamer
- 4 zing je in de kersttijd
- 5 het middelpunt van de kerstviering
- 6 drager voor een ronde staaf van was
- 7 vrij grote compositie
- 8 hebben alle schoolgaande kinderen
- 9 laat de vierde letter weg - en je vindt hem in Alkmaar
- 10 hoor je, als je aan een dik touw mag trekken
- 11 hoenderachtige vogel
- 12 zinnebeeld van roem
- 13 hoofd- en huisbedeksel

Spelen met letters

Heb je wel eens ontdekt, dat je met letters heel leuk kunt spelen? Er was eens iemand die daar zó knap in was dat hij een *a-sage* schreef. Een sage is een soort vertelling en het bijzondere bij deze vertelling nu was, dat er in ieder woord een *a* voorkwam.

Zo'n heel verhaal maken is voor ons natuurlijk te moeilijk; wij beginnen voorlopig maar met zinnnetjes. De kleinste kinderen met heel korte zinnnetjes b.v. „Gaap, slaap!”

De ouderen moeten even de slag te pak-

ken krijgen, dan zullen ze steeds meer mogelijkheden ontdekken, zo van:

Langstaartige apen zwaaien hangend aan lange takken.

Aardige avonturen van arme aapjes.

Balthazar had handige slavinnen, Caspar langharige schapen, kamelen, dromedarissen.

Als je er eenmaal mee bezig bent, kun je haast niet uitscheiden en de hele familie doet mee. Wie weet zijn er ook nog wel onder jullie die er een klein verhaaltje van kunnen maken.

Vierde opgave. De verhalenplaat

Samen aan het werk

Je ziet hoe druk deze kinderen bezig zijn. Zelfs de hond wil meehelpen, maar het

is de vraag of iedereen dat goed vindt. Ik verheug me al op alle fijne verhalen!

Lange zinnen

Opgave a (voor de jongsten)

De 'lange zin', die we ook dit jaar weer niet wilden overslaan is het begin van een mooi, oud en bekend kerstlied. Hij heeft 44 letters, die alle gebruikt worden in de verschillende woorden die er in voorkomen. Schrijf de getallen 1-44 ruim en duidelijk naast elkaar op een papier. Je probeert dan de gevraagde woorden te bedenken en daarna zet je elke letter onder zijn eigen getal. Hier zijn de gegevens:

5, 9, 4, 12, 8, 7, 15, 37 vieren we ieder jaar.

Een 10, 23, 36, 22, 19 verkondigde de herders grote blijdschap.

14, 39, 43, 1, 31, 4, 37 hielden bij Bethlehem de wacht over de kudde.

12, 19, 27, 28, 16 heeft ieder mens nodig.

Op de 16, 4, 39, 22, 5, 12, 38, 25, 18, 19, ook wel 5, 3, 23, 12, 31, 19 genoemd, staat de dominee in de kerk.

40, 35, 6, 24 is een ander woord voor vaarttuig.

Een 21, 20, 17 staat tegenover nacht 30, 20, 4, 32 is een belangrijk lichaamsdeel.

Het 11, 41, 34, 4, 44, 9, 29 is een van de windstreken.

13, 42, 6, 12 is een meisjesnaam.

33, 20, 26, 9, 23 is het tegenovergestelde van liefhebben.

5, 42, 43, 18, 23, 40, 19, 41, 39, 7, 31, 11 staan vaak tussen het koren.

Een 16, 2, 11 heb je nodig bij het koken.

Opgave b (voor de ouderen)

De 'lange zin' voor de ouderen is het eerste couplet van een bekend kerstdiedje en heeft 98 letters.

9, 4, 49, 31, 52, 39, 21, 11, 7, 34 nuttige instelling, waar je toch niet graag in terecht komt.

27, 2, 44, 28, 71, 8 stal van een auto.

67, 29, 33, 4, 47, 71 vis.

6, 55, 14, 6, 13, 33, 96, 2, 81 is een van de dagen van de week.

77, 75, 74, 96, 57, 1, 78, 98, 40 slaappleaats van een geliefd huisdier.

3, 68, 69, 76 een ander woord voor venster

37, 22, 75, 48, 4, 92, 53, 20, 24, 46, 79,

91, 25, 17 een kermisvermakelijkheid met heel kleine artiesten.

64, 10, 85, 8, 30, 89, 72, 80 iemand die het graan in meel verandert.

73, 45, 36, 26 iemand uit de bijbel.

15, 62, 70, 4, 16, 74, 36 een meisjesnaam.

86, 87, 88, 60, 94, 50, 59, 60, 42, 50 een aangetrouwd familielid.

18, 32, 86, 35, 51, 85, 68, 61, 66, 60 een soort vrachtwagen.

56, 63, 65, 90 heb je nodig om je te wassen.

58, 95, 3, 4, 97 een opgewonden boze vrouw om bang van te zijn.

54, 43 een meisjes - soms ook een jongensnaam.

84, 83, 82, 22 een trekdier.

41, 8, 3 het tegenovergestelde van dichtbij.

21, 5 een uitroep van blijde verrassing.

31, 89, 22, 23, 98, 12, 19, 44 met Nieuwjaar begin je aan een nieuwe.

93, 38, 43, 58, 96, 83, 36, 79, 31 één woord voor 'het belangrijkste'.

Een sterke ketting

Heb je er wel eens aan gedacht, dat iedere ketting zo sterk is als zijn dunste schakel? Als die breekt, houd je twee stukken in je hand.

Een paar jaar geleden maakten jullie op aanraden van Piet, mijn buurjongen, een schakelketting van bos-woorden. Zo in de trant van eekhoorn, naaldboom, mos enz. De laatste letter van een woord vormde het begin van het volgende.

Nu maken we het nog wat moeilijker. We schakelen nu woorden met zoveel mogelijk dezelfde letters. Kijk maar:

1 kerstmis

2 misslag

3 slachtbank

4 bankgeheim

5 geheimtaal enzovoort.

Jullie beginnen met het woord Kerstmis, maar je zoekt een ander tweede woord.

De bedoeling is een aaneenschakeling van dertig woorden. Zie je kans het laatste woord wéér Kerstmis te laten zijn, dan krijg je twee punten extra.

Tel zelf maar hoeveel punten je verdient. Ik ben benieuwd, hoe hoog jullie komen.

Zevende opgave

Wat deden jullie in de kerstvakantie?

Iedere familie brengt de kerstdagen weer anders door. Sommigen gaan uit logeren, anderen doen thuis eens alles heel anders dan 'gewoon'.

In 't ene gezin slapen de kinderen lang uit - vooral als ze erg vroeg op moeten staan om op tijd op school te zijn - in een ander staan ze juist heel vroeg op om moeder te helpen die het in de kersttijd toch al zo druk heeft. Ze brengen haar thee op bed, en helpen zó flink mee, dat ze 's middags allemaal samen wat gezelligs kunnen doen.

Als er meer broertjes en zusjes zijn, dan helpt de ene helft thuis en de andere kan boodschappen gaan doen voor zieke of oude mensen die het maar wát prettig

vinden dat ze er zelf nu niet op uit hoeven en door een 'vakantiekind' geholpen worden.

Ook gebeurt het wel dat vriendjes en vriendinnetjes samen een poppenkast-vertoning voorbereiden of een toneelstukje instuderen, waar groot en klein dan naar mag komen kijken.

Vertellen jullie nu eens wat je dit jaar alzo gedaan hebt. De beste ideeën komen in het volgende kerstboek te staan.

Misschien zijn er wel zulke goede bij, dat andere kinderen die het volgend jaar óók gaan proberen. Die heb je dan door wat je gedaan hebt, zonder het te weten, nog geholpen. Jullie mogen er natuurlijk tekeningen bijmaken!

Waar je aan denken moet

Er doen altijd veel kinderen aan de wedstrijden mee; ook veel nieuwelingen. Daarom vertellen wij nog eens even waar zij vooral aan denken moeten wanneer ze hun werk inzenden aan *mevrouw D. A. Cramer-Schaap, Dijkhuizerweg 22, Epe (Geld.)*. Dat je niet te laag of helemaal niet frankeren moet, spreekt vanzelf; dit komt ook maar weinig voor. Soms komt er een inzending zonder postzegel; die is dus met strafport belast. We kunnen hem niet aannemen.

Waar je in ieder geval aan denken moet, is: duidelijk te vermelden hoe je heet, waar je woont, hoe oud je bent en of je een jongen of een meisje bent, want dat kun je aan de naam niet altijd zien. Dit jaar was er een bijzonder mooie inzending van twee zusjes uit Groningen. Er stond geen plaats bij en nauwelijks de naam. Door het poststempel te ontcijferen zijn wij er na veel nasporingen eindelijk in geslaagd erachter te komen wie het waren, maar het was meer geluk dan wijsheid; het had ons net zo goed *niet* kunnen gelukken. Ik zeg dit in je eigen belang, met het oog immers op het boek, dat je misschien zult winnen. Het is raar dat er ieder jaar zo'n paar ongelukkigen zijn, die een prijs verdiend hebben, maar vergaten hun adres in te sluiten.

Dat je je best moet doen spreekt ook vanzelf en dat doen jullie meestal dan ook. Kom je toch niet voor een prijs in aanmerking - er zijn nu eenmaal véél meer inzenders dan prijzen - wees dan niet al te teleurgesteld; allicht krijg je er dan de volgende keer een. Ik probeer zelfs daar rekening mee te houden.

De kleurplaten zijn soms bijzonder mooi. Wil je die plaat graag terughebben, sluit dan een losse postzegel voor de terugzending in. Een zegel van twaalf cent is voldoende; de plaat komt als drukwerk terug.

Willen in één gezin meerdere kinderen de plaat kleuren en inzenden, vraag dan aan *uitgeverij Ploegsma, Keizersgracht 616, Amsterdam-C* zoveel extra-platen aan als je nodig hebt. Dan zal er voor gezorgd worden.

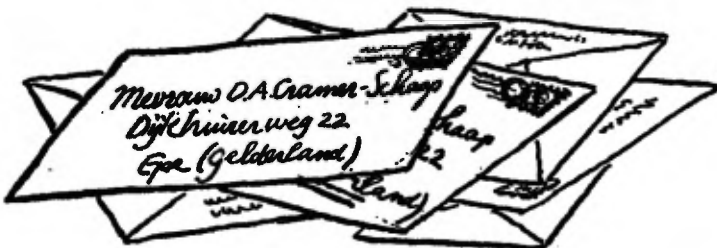
De laatste jaren doen meermalen hele schoolklassen mee. Dat zijn meestal bijzonder aardige inzendingen. Hoe meer kinderen meedoen, hoe leuker ik het vind.

Ziezo, dat is dan wel zowat het voornaamste.

De kleintjes, voor wie de opgaven soms te moeilijk zijn, hoeven alleen maar de kleurplaat te kleuren, maar dan ook heel mooi. Ook is het niet erg wanneer oudere kinderen uit tijdsgebrek eens een opgave laten liggen wanneer ze die erg moeilijk vinden, maar de regel en het prettigst is het toch wanneer je *alles* doet, natuurlijk.

En nu: veel succes en ga maar gauw aan het werk!

D. A. Cramer-Schaap

Meer boeken voor Kerstmis

Hieronder vindt u nog een aantal uitgaven die welkom zijn bij de kerstviering in elk gezin en op de zondagsscholen.

Bundels kerstverhalen voor de jeugd

Mensen en dieren in de Kerstnacht *N. Basenau-Goemans* f 4.95
Het kerstboek voor de jeugd *D. A. Cramer-Schaap* f 4.90
Voor Kerstmis deze kant uit *Ruth Sawyer* f 4.90

Bijbel voor de jeugd

J. E. Kuiper
illustraties van Kees van Lent
voor kinderen van 10 jaar en ouder
5e druk
gebonden f 14.90

Bijbelse verhalen voor jonge kinderen

D. A. Cramer-Schaap
illustraties in vele kleuren van Ali Evers
voor kinderen van 4 tot 8 jaar
9e druk, herzien en uitgebreid
gebonden f 10.90

De jongen met de herdersfluit

D. A. Cramer-Schaap
illustraties van Jenny Dalenoord
voor kinderen van 6-11 jaar
gebonden f 9.50

In beide boeken van D. A. Cramer-Schaap is een rasechte vertelster aan het woord, die kinderen ongemeen weet te boeien. De eenvoudige bewoordingen brengen, tezamen met de kostelijke tekeningen, de wereld van de bijbel geheel tot leven. Twee gezinsboeken!

Ploegsma-uitgaven
In de boekhandel verkrijgbaar
Prijzen vrijblijvend

